

SVOLNÉ SMĚRY.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

V. Otomar: Zkáza.
Ad. B. Dostál: Ty nevejdeš.
Milan Fučík: Z knihy »Utkám k
slunci...!«
Karel Engelmüller: Dokonáno jest.
Karel Mašek: Otevřený list paní Haně
Kvapilové. Feuilleton.
Fr. Xav. Svoboda: Obraz. — Píseň.
Kronika. — Slova k ilustracím. —
Zprávy umělecké. — Publikce. —
Výstavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

H. Schwaiger: Studie.
B. Wachsmann: Pohled z Paříže. —
Z Amiensu. — Maislova ulice. —
Partie z Rakovníka. — Studie.
C. Klouček: Fontána. — Detail fon-
tány.
St. Sucharda: Fontána. — Fontána
cena II. Detail fontány ceny II.
Fanta-Schnirch: Fontána cena I. —
Detail fontány ceny I.
J. Kastner: Fontána.

Roč. I. č. 6.

DUBEN.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ-

VYDÁVÁ

SPOLEK MÁNES.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl., poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péčí a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky buďte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

Z KÁZA. — NA- PSAL V. OTO- MAR.

I. — Narodil jsem se na venkově; ve čtyřech letech mi zemřela matka. Kdo to ví, co to jest, býti sirotkem, pochopí také můj následující život. Neměl jsem sestry a obě tyto okolnosti utvářily můj osud. Po celý život scházela mé duši měkká bytost a tím více jsem prahnul po lásce. Když jsem přišel do školy a naučil se čísti, nejvíce mě zajímal Ježíš. Též on byl sirotkem... a pamatuji se, jak upřímně jsem plakal, když jsem četl o jeho smrti. Zlí ti židé... zanevřel jsem na ně od toho času... Nevěděl jsem, že stále jest obětován Ideal, aby život náš neklesl na stupeň zvířete.

Tak mne hned z mládí upoutalo náboženství. Ale katechismy, bible a chrá-

H. SCHWAIGER.

my spíše činily na mne dojem mystiky. Vzpomínám, jak pompa bohoslužby, skrze dým kadidla, vířící ve sloupu světél barevného okna, těla andělů, hudba, šero — to vše působilo na mé smysly... až k závratí.

Ve třinácti letech dostal jsem do ruky knihu o staroindickém učení. Vzpomínám na tu dobu dnes a myslím, že pessimismus, učení o vůli — právě toto náboženství nejvíce mi je vlastní. Býti passivním, hroužiti se v Nirvanu, v Oum, zakleté v Trojici, podléhati Maji a tušit všude duši světa, splynouti s ní, chápati význam života za světem smyslů — k tomu jsem byl jako stvořený. Nikomu jsem neublížil, nikoho nenáviděl, ale nebylo účinné lásky, abych byl křesťanem. Miloval jsem přírodu a snad i lidi... leč byl jsem samotářem, jenž duši

STUDIE.

svou otevřel vesmíru do kořán. Jí prochvěly všechny harmonie krásna, zář slunce, hvězd i měsíce, zrcadlo vody, taj noci i kouzlo jitra, sypajícího na trávu myriady perel... Věděl jsem, že stromy mají duši a zvláště jeden samotářský dub jsem si zamiloval. Kolik večerů jsem ztrávil v jeho koruně, naslouchaje šepotu jeho listů, co mi bude vyprávět. Za bouří tlačil jsem se na jeho kmen a lkání jeho šelestících haluzí bylo mému sluchu hudbou; viděl jsem odtamtud lesík vrb a topolů při řece, ohýbajících se za větrů jako sbor smutečných žen s dlouhými vlasy (to bylo za šera) a vzduchem jakoby doléhal ke mně tichý jich pláč... Ztrávil jsem za jarních dní mnohé jitra na vrcholi některého z kaštanů krásné naší aleje a vznášej se v zeleném moři plném pěny bílých květů snil jsem... a čítal básně... a ptáci zpívali. —

To bylo krásné. I byl jsem samotář.

Ale moje zvláštnosti neušly ve škole mým soudruhům. Byli to specificky ode mne rozlišení hoši. Některé mé poznámky je bavily a měli mne mezi sebou dosti rádi (snad jsem je bavil). Tak jsem zvykl na jejich společnost, na zhoubný vliv onoho kamarádství, kterým se mládež obyčejně kazí.

Byl jsem již ve kvintě a tam otevřel se mi nový svět, sice barbarský, ale krásný; svět Řecký. A v něm jsem utonul.

Jal jsem se čísti básníky antiky a také Vrchlický byl mi miláčkem. Hroužil jsem se ve fantastickou říši mytů a tak unikal mi niterný význam

života. Za to šly myslí mou představy krásných těl, viděl jsem Helia, Selene, Iris, tam kde jiný zřel jen slunce, měsíc, duhu. Očaroval mne Apolon i Artemis, jinoši Řecka, pružnost a krása jejich údů, jal jsem se pěstovati tělocvik na slunci a na větru, koupal se ve vlnách a běhal v písku. Jiný, docela jiný byl můj život, naprosto odchylný od ostatní společnosti. Jiní měli sport a orgie, kde já blouznil o hrách Olympských, o čistém profilu dívčím, kde linie čela přechází v rovnou linii nosu a vlasy jsou tak svůdně vázány. Tušil jsem, že Apollon byl krásný jako Afrodité — — vždyť zřetel krásy nezná rozdílů — — květina jest krásná i motýl je krásný; všecko má svou krásu... Leč byl jsem příliš mlád a příliš lehký k svedení, než bych nebyl přilnul vášnivě ku kráse žen...

Ach, jak jsem toužil po ní! Pamatuji se, že žádné mi známé děvče se mně nelíbilo a ty maloměstské slečinky naprosto ne. Byly trochu hloupy a domýšlivy, ale nade vše to — nebyly krásny; nebyly stínem té krásy, ve které jsem se kochal... Nebyly krásny, jak člověk může krásným být; ach, krása ženy mi byla víc, než krása sochy a oudů; to byla ta nejvyšší meta mé fantasmie, kde duše má celá chtěla spočinouti.

Pamatuji se na jednu událost, která mne dosti charakterisuje, jaký jsem byl. Bylo to před maturitou. Měli jsme tuším výlet do dubiny. Jisto jest, že hudba tam hrála, že jsem i tančil; pak s večerem octlo se nás několik soudruhů opodál

B. WACHSMANN.

POHLED Z PAŘÍŽE.

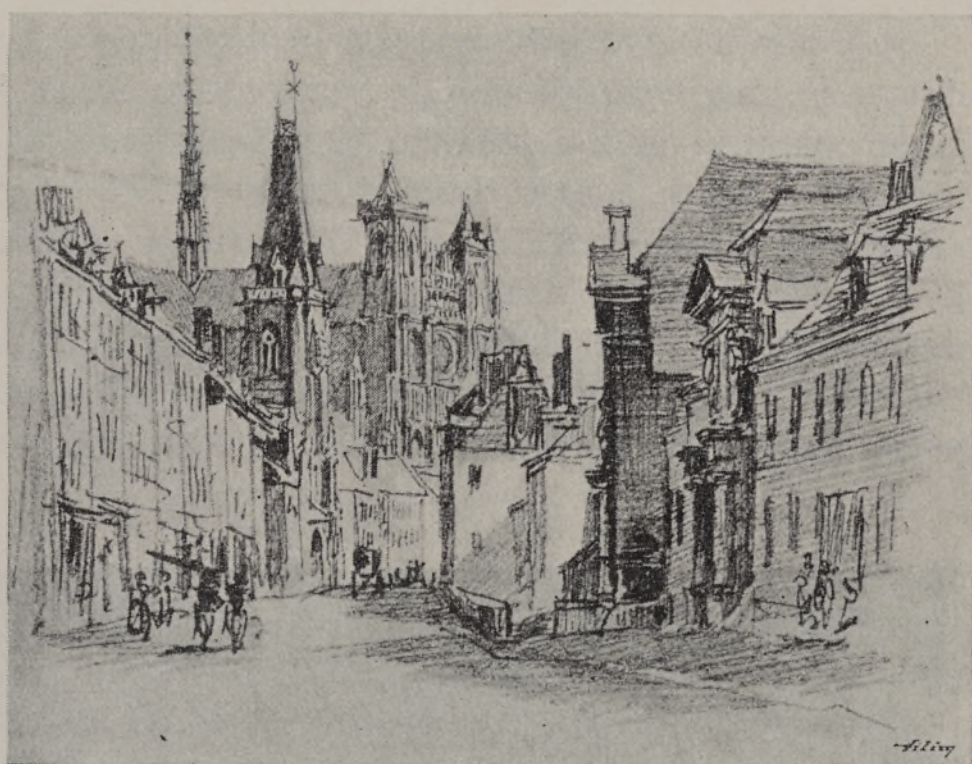
společnosti pod jedním dubem, kde seděla bledá dívčina, se tmavýma očima. Prý nedávno přijela z Vídně. Nesnažil jsem se ji rozesmát starými vtipy, jako ti druzí. Ona se jim ostatně ani neusmála. Byla skoro smutná, ta dívčina zvyklá na velké město, dlažbu, vír, kavárny, zde najednou v lese, kde se tančilo a hudba z dálky sáhala spíš smutně ku srdci. Vím tenkrát, když se setmělo, jak jsem k ní toužil, jak bych ji rád potěšil... nevím ani proč... vždyť byl jsem bláhový. A domů šel jsem trochu zpitý za obecného zpívání a dlouho, dlouho jsem viděl v duchu »tu z Vídně« ve tmavé sukni a světlém živůtku.

II. — Konečně jsem byl v Praze! Konečně mým (bez mála) mělo býti divadlo, umění, nádhera, monumenty, všeho toho jas a drobet spadalo mi do cesty. Jen moci to všecko mít a vypít... Ach, ty obrazy, ta hudba, ty skvostné výklady a pokoje v palácích!

Byl jsem však chud — — a zde bych měl na chvíli se zastavit. Co je to chudoba massám, to slyšíte dnes ve hluku socialismu. Co byla však chudoba pro mne — kdo může to vylíčit? Kdo může říci, jak trpěl Tantalus? A zdaž jsem nebyl Sysifem, nadarmo zvedajícím balvan bídy? Zde mne máte: sedím v kreslárně techniky bez večere při plynu a kreslím čarovné tahy řeckých poprsí. Jsem opojen krásou Hellady, stinem Feidia a jdu domů spat, usínaje s vidinami těmito...

A druhý den?... K tomu bydlil jsem s jedním kolegou, který byl zámožný světák a lhostejný sobík. Naproti nám na dvoře byla kuchyň s hezkými služkami, s nimiž koketoval velmi často. Konečně i já jsem si jich všimal. Někdy časně ráno rozčesávaly u okna své dlouhé vlasy; zvláště jedna s tmavým jich závojem a skvělou šíjí a rameny v bílé košili... ach, nadarmo vzpomínat! Vstával jsem záhy, abych studoval... a zatím?

Můj logier seznámil se s nimi a uspořádal domácí »bál«. Sám hrál výtečně na klavír. Přišly a tančily. On se bavil s tou hezkou a když umdlely tancem, usedl s ní na divan a zhasil lampu před sebou na stole. Nevím, co by se bylo stalo — ale v tom otevřely se dveře a naše »paní« přišla

B. WACHSMANN.

Z AMIENSU.

se světlem. Asi za měsíc potom vypravoval mi nedbale, jakou hezkou noc ztrávili spolu kdesi v hostinci — ach, kdyby byl věděl, jak se zachvělo mé srdce!

Nebyl jsem zajisté ještě zkaženým; učil jsem se, byl jsem dobrým studentem až do první zkoušky. Při ní jsem očekával výborně a dostal jsem toliko dobře — známku z milosti. A tenkrát hněv se mne zmocnil a svět jsem viděl bídný a vašeň mne strhla... Můj soudruh mne zavedl v této slabé chvíli tam, kam časem chodíval... Ale druhý den jsem se odstěhoval od něho a všecko se mi zprotivilo a sám sobě nejvíc byl jsem hnusný; nemohl jsem si však utéci... Chtěl jsem bydlet sám, ale jednou jsem podal čertu prst a on chytil již celou ruku. Byly to ženy, které mne svedly. Oh, ženy! Mluvte si o nich co chcete, všecko je pravda a všecko je lež. Samice dle Mantegazzy! Taková byla ta vdova, která mne dovedla tak vášnivě líbat, jak už více žádná jiná! Vzpomínám na ni, jako na svůdnou Dalilu! A potom přišly jiné ženy, řady těl krásných i zvadlých; nevěda o sobě, potácel jsem se v závratí těch orgií... Oh, ty oči krásné, ať hrají v barvách nebe či pekla... ty a ty vždy jiné a jiné... Zas jiný a jiný smích a pláč, výtky a modlitby... Až dosud marně vzpomínám na jednotlivosti v tom kaleidoskopu don Juana. Kam bych byl dospěl?

Ale příroda zadržela mne na té nepřirozené dráze. Já, zapomenuvší morálky, náhle jsem cítil, že se mnou to není v pořádku. Byl bych umřel jako řady jiných, ale byl jsem dost otužilý. Nicméně stonal jsem a na dlouhou dobu nervy mé byly zničeny. Chtěj nechtěj musil jsem se podrobiti dietě a počítí jiný život a nový život.

Mnozí, když okusili svět, odnesli v nitru svém stopy sklamaní a hořkosti. Hledali prý

abych byl upadl do druhé krajnosti, v askesi a v odříkání.

Bylo to tím, že jsem vystoupil ze sebe a pozoroval ostatní lidi. Dokud jsem byl v bahnu sám, arci jsem nic neviděl, ale když jsem byl venku a na jiné se podíval, brr, všecko se ve mně za-
tráslo.

Byla to nejvíc tak zvaná intelligence, která se mi zhnusila. — — —

C. KLOUČEK.

FONTÁNA.

lásku — květy a našli faleš — zmiji. Já však lhal bych, kdybych opakoval totéž. Byl jsem prostituovaný, leč miloval jsem vždycky, ať jen pro chvíli; nikdy jsem citů nezaprodal. Věděl jsem, že taková »láska« nemůže být věčna, tušil jsem, že to nemůže být ani láska pravá, vznešená, velká. Byl to rozmar, utápění sebe, opojení v kráse formy a materialismus, k němuž pracovalo mé vychování a toto století mne v tom jen udrželo.

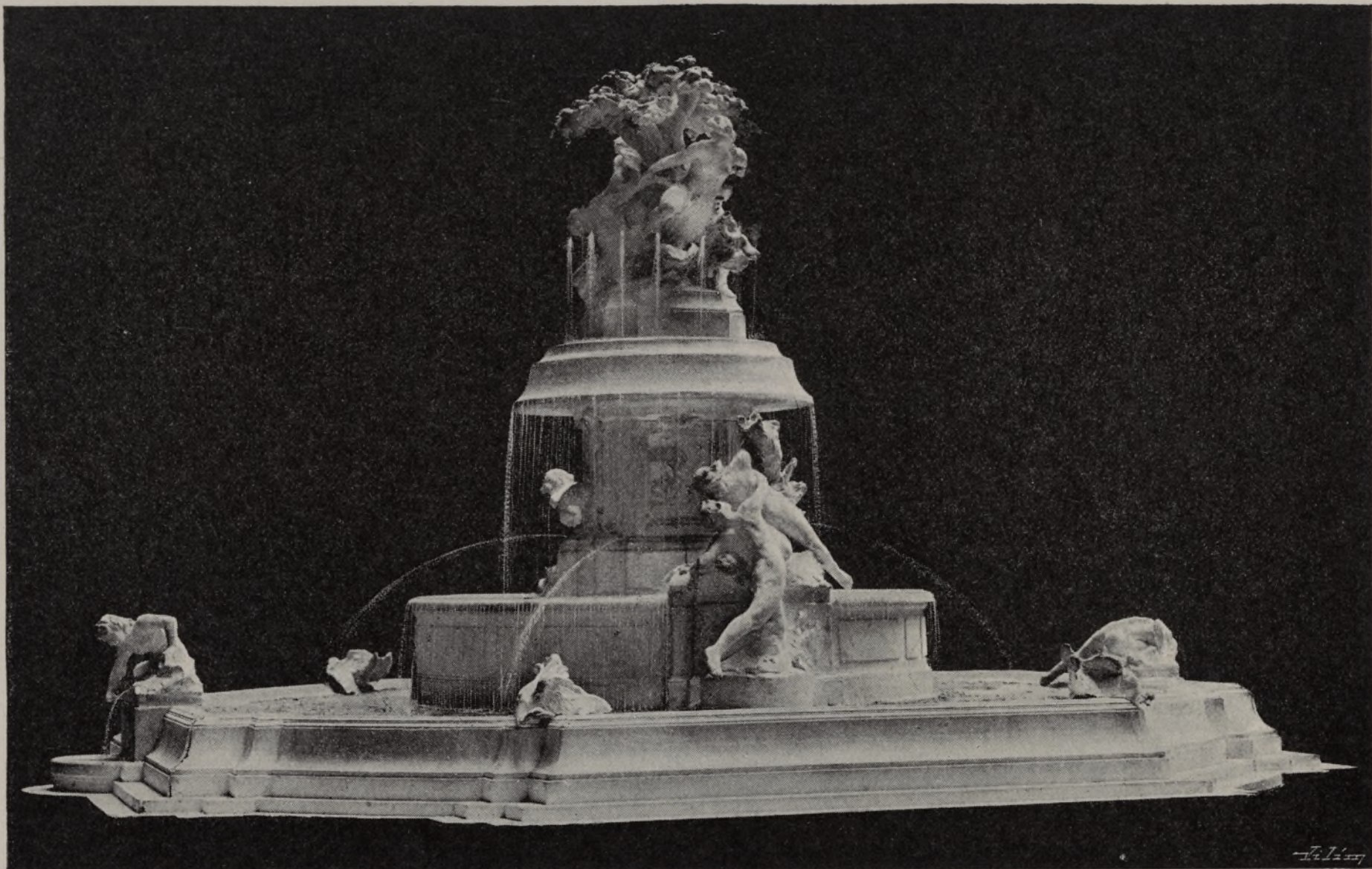
Ale pak přišel obrat, o kterém jsem se již zmínil a sice příliš náhlý a příliš mocný, než

Z prvu jsem nebyl si toho jasně vědom. Bydli u vedle mně mladý lékař a právník a byl jsem dosti lhostejný ke způsobu jejich života, který se nijak nemohl nazvati »mravným«.

Ale byli to jinak veselí [a dobří hoši, kteří často rozprávěli hovory o politice a přišlo-li k tomu, dovedli ukázati tolik znalosti toho, co zveme charakterem a konvenční morálkou, že jsem až trnul, jak se může v nich urovnati to, co se stále míchá. — Pamatuji se však na jeden večer, když jsem seděl skoro sám v kavárně, kam za-

padl po jakési schůzi houf studentův. Jejich hlavou, jak bylo patrné, byl mladý, souchotivý filosof, i byl jsem nadšen živým rozhovorem těch mladíků a čekal jsem, až se rozejdou. Filosof zbyl sám a tu jsem si k němu přisedl. Po celou tu dobu, co se mluvilo, většinou mlčel a jen chvílemi pronášel své poznámky — a také tu dobu, co jsem seděl jemu naproti při bílém stolku kavárny, zachoval mlčení, pronikaje mne pohledem

časné usedlosti, kdežto práce velká mladou generaci čeká; ale zvolna se rozohnil a pak mluvil sám. Stichnul jsem a poslouchal jej dlouho. Bylo to všecko, co mne mohlo rozdrtit, ale z úst tohoto človíčka mi to připadalo jako hojný dešť na sprahlé mé nitro . . . On byl to, který mi dokázal všecku nicotu mé minulosti, všecko pozlátko nynější intelligence . . . a já mu věřil a usnul jsem klidně po dlouhém čase zas jeden-

ST. SUCHARDA.

FONTÁNA.

svých černých očí; a já snad pod vlivem tohoto pohledu, nejsa si plně vědom, proč mluvím a co pronáším, nepřetržitým proudem jsem mu vyprávěl o sobě, o tom, jaká je dnes mládež, jaké to štěstí pro ni, dokud je zaměstnána politikou a vlastenectvím a vůbec prací, tím že lze ji zachrániti před hýřením a zkázou. Mluvil jsem, kde bydlím, jací jsou moji sousedé a svěřoval jsem se mu tak upřímně, jako nikomu jinému.

První chvíli se mi zdálo, že mi nevěří, sotva pronesl několik vět o špatném vychování, o před-

krát, nerozčilen svými sousedy, prázdníci své sklenky dlouho do noci.

A ten hoch, jak si vzpomínám, byl zavřen! a moji sousedé jsou váženou honorací, jeden kdes je hledaným lékařem na venku, a druhý stoupá v kariéře byrokrata.

III. — Můj život se zastavil, jakoby byl již ukončen. Ale tu dobu došlo mne psaní od strýce, abych uchýlil se k němu na venkov, tam že se spíše zotavím, že pro mne je byt připravený a Hela že se také těší.

Hela! proniklo mne jako síla, která dělila cos temného v mém mozku. Ach ano, vzpomněl jsem konečně . . . To byla ta malá černovláska s tmavě hnědýma očima, holka jako rtuť . . . Ba, jak je tomu dávno? Několik už let . . . Je jistě již veliká a snad má ženicha. Ale co mi do toho — proč bych tam nejel? Klidný jsem dost . . . život mám za sebou a pak je to příbuzná. Nikdy jsem se o ni nestaral; dřív — nestála za všimnutí a dnes? Ani se snad nepoznáme.

Koupil jsem však přece kytici růží, abych jí je přivezl. Byly to první květy, které jsem si mohl opatřit. Začínalo léto . . . Byla to nejpříhodnější doba k výletu na venkov.

Přijel jsem odpoledne do města, kde byl můj strýc; přišel s Helenou naproti. Všiml jsem si, že přivítala mne s onou nedůvěrou, kterou zveme často mylně dívčím ostychem. Když jsem jí však podal kytici a když seznala, že jsem ve stavu politování hodném, neboť jsem byl bledý a malátný, měla se mnou soucit; skrytý ten soucit, který nás blaží. Zvala mne »strýčkem« a byla

veselá celou cestou, jak již bylo v její povaze. Vychována sice v poměrech obyčejných, ale přes to šťastných, zdělila optimismus svých rodičů. A já? Byl jsem k ní shovívavý (jak jsem ji podceňoval!) a mluvil jsem s ironií . . . Posmíval se své nemoci a dělal jsem vtipy, jen abych učinil vše směšným a nejvíce sebe, jakoby ani čehos lepšího nebyl schopen; jakoby nic hlubšího ve mně nebylo. Ona se smála . . . myslím, že jsem říkal onu spoustu hloupostí, jen abych slyšel její smích, ten zdravý, děcký, nevinný smích! Až když jsme přišli domů, chtěla se pochlubit kyticí . . . ale byla ta tam . . . a nic platno, zmizela opravdu. Hledala ji marně a bylo na ní znát, že je tou zlou náhodou nemile dojata. »Ach, takové hezké růže; hned abych se vrátila, je hledat«, říkala tím hlasem děcka, než se dá do pláče. »Špatně jsi je přišpendlila«, mínil strýc. Potěšil jsem ji tím, že je to marno, je hledat, že je jistě již někdo našel a dal si je doma do vody. »Ale ne, strýčku, jak můžeš jen být takový!« řekla. »To je špatné znamení«, pravila teta. A bylo tomu tak. Aspoň já jsem uvěřil. — — —

(Příště dále.)

TY NEVEJDEŠ . . .

Ty ke mně nevejdeš, až tvoje jaro vzplane,
bych spálil žářem svým tvůj nejkrásnější květ,
bych v prázdné nitro své a touhou rozsápané,
skvost drahý s hlavy tvé v divokou oběť vmet'.

Jsi božská v ženství svém a v čistotě své velká,
a zázrak tvůj já sotva chápat dovedu,
pláč nocí zoufalých v tvé duši ještě nelká,
jen melodický zpěv tam zazní k posledu.

Já báseň nádhernou, již tvoje mládí zpívá,
přec nikdy v žití svém nepřečtu docela;
mé oko planoucí jen za tebou se dívá:
ty nikdy nepřijdeš, bys u mne shořela.

A nechod' ani blíž. Jsi pro mne svatá příliš.
Ať zbude vůně tam, kde kvetl život náš.
Ten žár, jenž vzplane vždy, když na hrud' mou se schýlíš,
tu vášeň divokou, je líp, když nepoznáš.

ADOLF BOH. DOSTAL.

Z KNIHY »UTÍKÁM K SLUNCI...!«

S ROZPJATÝMI KŘÍDLY.

Z komnaty dětské jsem vymáčkl dvěře a vyběhl ven.
Na prahu mne uvítali výskající bratři a zlatem planoucí den.
A bylo líbání a bylo objímání, tak měli jsme se rádi

Tu z jasného vzduchu se vyhouplo rozkošné Mládí,
vzalo nás za ruce a pak už jsme letěli, neb měli jsme illusí křídla.

Den vzplanul nádherně a oschla rosa, mha jitra zřídla —
tak lehce jsme letěli v prostor, všem cestám napříč, přes květy a stromy,
že nezřeli jsme víc, co bylo kolem, lidé a pole a domy,
k slunci jsme letěli na perutích Mládí, vždy dále, bez ustání
až klesli jsme kamsi, tím velikým štěstím zemdleni a celí udýcháni

PRVNÍ SETKÁNÍ.

Zase jsme letěli v křiku a zpěvu;
náhle jsme stanuli v úžasu sladkém:
proti nám letěly rozkošné děti,
s dlouhými vlásky a v sukénkách krátkých —
a přímo k nám!

Oči jsme zbystrili v zvědavé touze:
kdo by to mohl být? V půvabu mládí,
zářící krásou a neznámý dosud . . . ?
Kdo nám je posílá k celému štěstí . . . ?
Byly to sestry.

Neznámá síla nám zrychlila kroky,
u nich až byli jsme docela blízko:
náhle jsme stanuli uctivě, mlčky,
v rozchvění srdce jsme sklonili hlavy
k pokloně.

Děvčátka v pohybu gracie plném
vzdala dík za naše zbožnění dvorné;
v zážehu mužných a rytířských citů
vřele jsme zlíbali hezoučké ručky
těch malých dam.

Pak jsme se poznali důvěněj', blíže,
každý si vyvolil milou svou dámu;
v oči si hledíce zvědavě, tiše,
více jsme nezřeli v rozkoši vlahé —
jenom ty oči . . .

Náhle však zazněly jásavé rytmy,
Jara to hudba, již řídilo Mládí:
v kouzelných tónech jsme spili se zcela,
v tanci jsme hýřili, zpěvu a smíchu,
hrám nebylo konce . . .

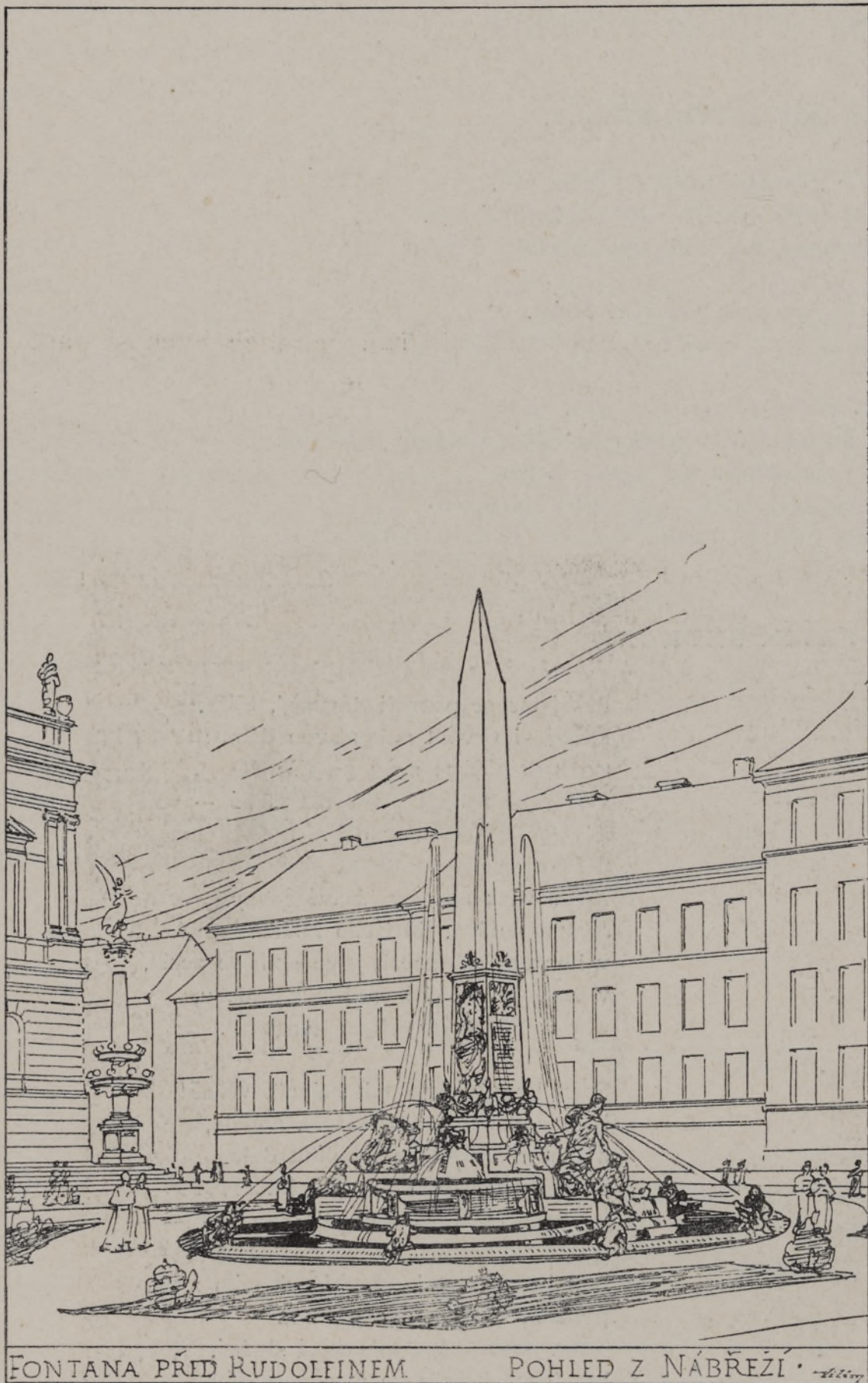
Snad bychom byli tak bláznili věčně!
Najednou děvčata zvažněla, zmlkla,
k loučení ručky nám políbit dala,
s úsměvem odešla. — Odešla? Proč?
Což nejsou jako my? — — —

Byli jsme smutni, až přišla k nám zase,
přinesla štěstí a úsměvů záři. —
Tušit jsme počali tajemství sladké,
bez jejich kouzla že nemůžem' žítí —
však neuměli jsme to říci . . .

MILAN FUČÍK.

DOKONÁNO JEST . . — NAPSAL
KAREL ENGELMÜLLER. (KONEC.)
Dnes jsem začal na novo »Upálení
ješitnosti.« Jsem již klidnější. Kreslilo se mi dobře.
Vidím, že to dostává určitější linie, že to mám
zkrátka pohromadě. Přeměnil jsem mnoho a zdá
se mi, že to tak bude mnohem lepší.

V pravo musí být víc lidu — — lešení může
postoupiti více do středu a vyniknou pak tím
spíše jednotlivci, přinášející své oběti k upálení:
ty paní, uřezávající si vlasy, odepínající si své
skvosty i všichni ti ostatní házející na hranici
zbytečnosti přepychu, necudné obrazy, nahé fi-
gury — Ano, tak to uděláme . . . Ba, snad bude

FANTA-SCHNIRCH.

FONTÁNA. — CENA I.

vyhráno. Aspoň komposicí to chytí... Barva ovšem, barva... na tu ovšem také počítám. Musí to vzplát oslňující duhou, ti vyšnoření signorové, procesí dítek v bílých šatečkách, s červenými kříži, prozpěvující chvalozpěvy, kající paní florentínské i muži povrhující kartami, kóstkami, metající všechno ve zhoubu plamenů —

Jsem opravdu rád, že mohu zase trochu pracovat. Hlava přestala také se svou trýzní. Ale

ty poslední dny stály mne mnoho nervů. Jakási znavenost sedí mi dosud stále v spáncích, ale i to snad přejde. Vždyť člověk, můj Bože, také něco snese, něco vytrpí...

Což Martane, he, he...

Dnes odpoledne našel jsem na okraji jednoho ze svých kartonů verše:

Má Evo, ty velké, dobré dítě,
tvá duše jako bílý květ, jenž neví,
že časté chmůry na nebi se zjeví,
že bouře jdou a vítr květy láme
a ručeň hlínu v kalichy jim metá... —

Mám duši plnou tebe!
O jednu bludičku je víc!
A nad močálem mého žití
již svitly zas, mne vábí dál,
tam tvá je, ta je umění,
ta štěstí, ta je klid;
již kynou, světélkujou v reji,
jim poslušný, však s duší rozervanou
již jdu — já musím jít...

K smíchu! To jsem psal asi já!
Co tomu říkáte? Asi já!?!... Včera
při soumraku... Měsíc začíná plát
— blázním — blázním... Martan
a zamilován — chachá — ne,
nevěřte, prosím, to jen tak...
nápad —

Člověk se tak rád pomazlí s city.
Ovane vás pojednou takové divné,
zvláštní, ale známé teplo, oči se při-
vívají, duše nějak nápadně měkne,
slábne, a náhle se procházíte rájem.
Všude plno bílých lilií, všechny
stromy zasypany květem, všude
samé mládí, samý úsměv a jas.
A tou vůní přichází vám vstříc
Beatrice...

Aj, jak jsi krásná přítelkyně má! aj, jak jsi krásná!
Oči tvé jsou jako holubičí mezi kadeří tvými; vlasy tvé
jako stáda koz, kteréž vídati na hoře Galád — — —

Slyšíte?! Šalamoun zpívá —

Všecka jsi krásná, přítelkyně má a není na tobě po-
skvrny.

Jala jsi srdce mé, sestro má, choti! Jala jsi srdce mé,
jedním okem svým a jedinou točenicí hrdla svého — —

Evo moje, jdu s tebou znovu v té bílé, zá-
račné noci a naslouchám tvým pohádkám. S nebe

vytkaného zlatou nádherou chvějících se hvězd padají bílé vlny měsíčního světla a kolem je tak ticho, tak smutno . . . Oči vlnou a v prsou jakoby se chtělo srdce rozevřítí neznámou rozkoší . . . Vášeň a touhy sedí u cest jako žebráci a prosí o smilování — Svědomí mne mučí, bojím se k něčemu přiznat — ach je mi bolestně k smrti a přece cítím, že v nestřeženém okamžiku duše moje náhle bude překonána a v šíleném, prudkém záchvatu bolesti vykřikne a přizná se ti ke všemu . . . Evo, svatá duše moje, smiluj se nade mnou, přijď, nemohu zapomenout,

nemohu, smiluj se, přijď . . . — — — — —

Fuj, fuj Martane, Martane!

Sapristi, co je to za podlost, za špínu lidskou, jmenovati za rok třikrát vždy novou a novou bytost tou svou »nejdražší«, »nejsvětější« . . .

Za svou duši se stydím. Hrozně je mi smutno a teskno při myšlénce tak dotírající a vždy znovu přesvědčující, že jsme nepoctivci v citech, kramári v lásce — Tak nejrady bych si naplil do obličejů, vysmál se té svojí duši z plných plic, té nevěstce, která se chvěje vždy znovu a znovu

BOH. SCHNIRCH.

DETAIL FONTANY CENY I.

po orgiích lásky, svůdná, neukojená, zhýřilá, nemající té poctivosti a té síly, aby si řekla, že jen jednou jedenkrát lze milovat a to ostatní pak, že je jen opičení se po tom, co jsme se při té »první« naučili — —

Chachá, zvíře, zvíře, zvíře!

Hlouposti, Martane, slyšíš, hlouposti! Neškodilo by, kdybys vstrčil raději hlavu do umývadla — a pak myslil na svůj obraz, kterak bys se zachránil. Beztoho je s tebou již konec — Odumíráš pomalounku, v mozku už plave tříšť, zamrzá, chachá, už zamrzá . . .

Ale, ale, drazí moji páni — žádné omluvy — žádné se mne zastávání, vždyť vím, vím —

Neostýchejte se, nečervenejte se, vím, že to za mými zády říkáte, že se už modlíte nade mnou requiescat! . . . Prosím, jen upřímnost, pravdu do očí — hlupáci!

Vždyť já vím, že ta moje duše nestojí opravdu za víc, nežli aby ji člověk nad svíčkou podržel, až by se nafoukla a praskla — — —

* * *

— Nazdar Martane, servus! Jdu okolo, vzpomněl jsem si na tebe a přicházím se proto podívat co děláš. Jak se ti vede? Co pracuješ? —

Jeden z dávných přátel. Jan Erazím, malíř. Studovali jsme kdysi spolu. Tiskne mi ruku a dívá se mi pátravě do očí. Nepoznávám ho, opravdu, tak se změnil. Velmi elegantní. Lakýrky, vzhůru napálený knír, unavený, bledý, protivný svými pohyby, které připomínají bezduché gigrle. Ta zvláštní, tajemná, zajímavá a svůdná gloriola poetické, trochu umělecky výstřední duše ta tam. Mluví mnoho, samé nabubřelé, hloupé věci, které mohou zajímati snad jen jeho. Chlubí se svým životem, hrozně se chlubí. Chce snad podráždit mou závist. Všecko je blbé, nezajímavé, všední u něho. Všem rozumí, o všem ví. Všecko má za sebou, všecko . . .

Je mi hrozně protivný. Sedíme, on na pohovce a já proti němu. Začínáme hovor vždy znovu. Láme se, tříští. Vytáhne hercegovský tabák a žmoulí cigaretu.

Chce, abych mu povídal, jak se mi vede. Můj Bože, tak — všelijak. Co maluju? Hm, jen tak — nic právě vážného. Tady ta skizza je sice nová, ale to je jen tak nápad — snad to ani

nedokončím — nemám do toho příliš chuti — snad jednou později . . . »Upálení ješitnosti« jsem to chtěl nazvat, co tomu říkáš? . . .

Odhání rukou bílý, líně se protahující dým cigarety a nepřestává se dívat na mou skizzu. Mhouří oči, naklání se, vidím, jak se mu levý koutek úst křiví k úsměvu.

Cítím, že se mi hrne krev k hlavě. Zabolet mne ten úsměv, nedovedu si jej nikterak vysvětliti. Pozoruji ho, jak fuká prsty o pohovku a vypouští bílé kruhy dýmu z cigarety.

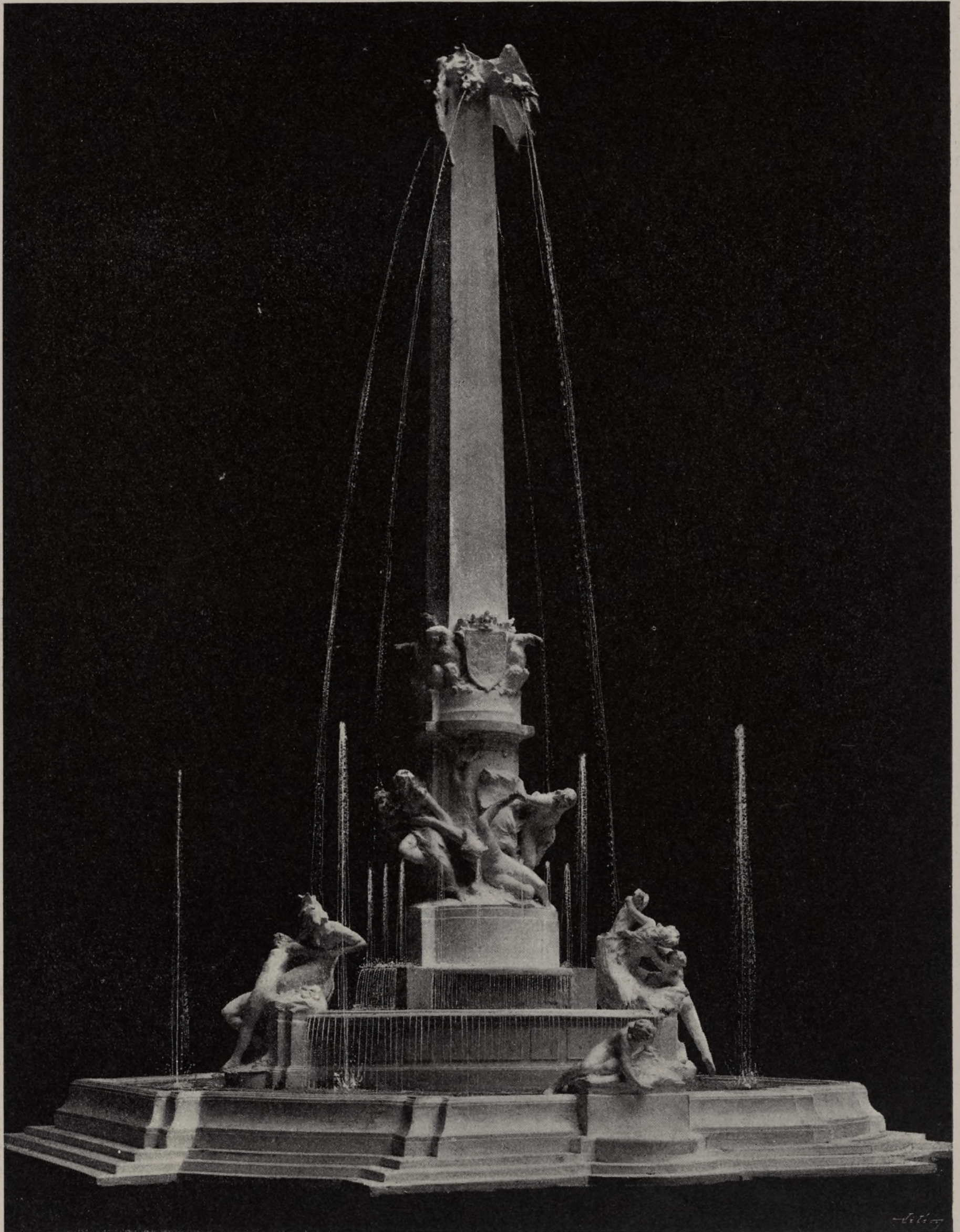
— Víš, takovouhle věc by dobře namaloval tento — jak se jmenuje — Maar — nemyslíš? povídá a v levém koutku úst zařízí se mu znovu úsměšek.

Měl jsem chuť vstáti a vyraziti mu cigaretu z úst. Idiot! Nechci žádnou kritiku, žádnou radu, k čemu tedy ta jízlivost? Proč chce, abych mu povídal, co dělám? Tahá ze mne rozumy, či co?!

Podíval se na mne, jakoby chtěl omluviti svojí poznámku a řekl:

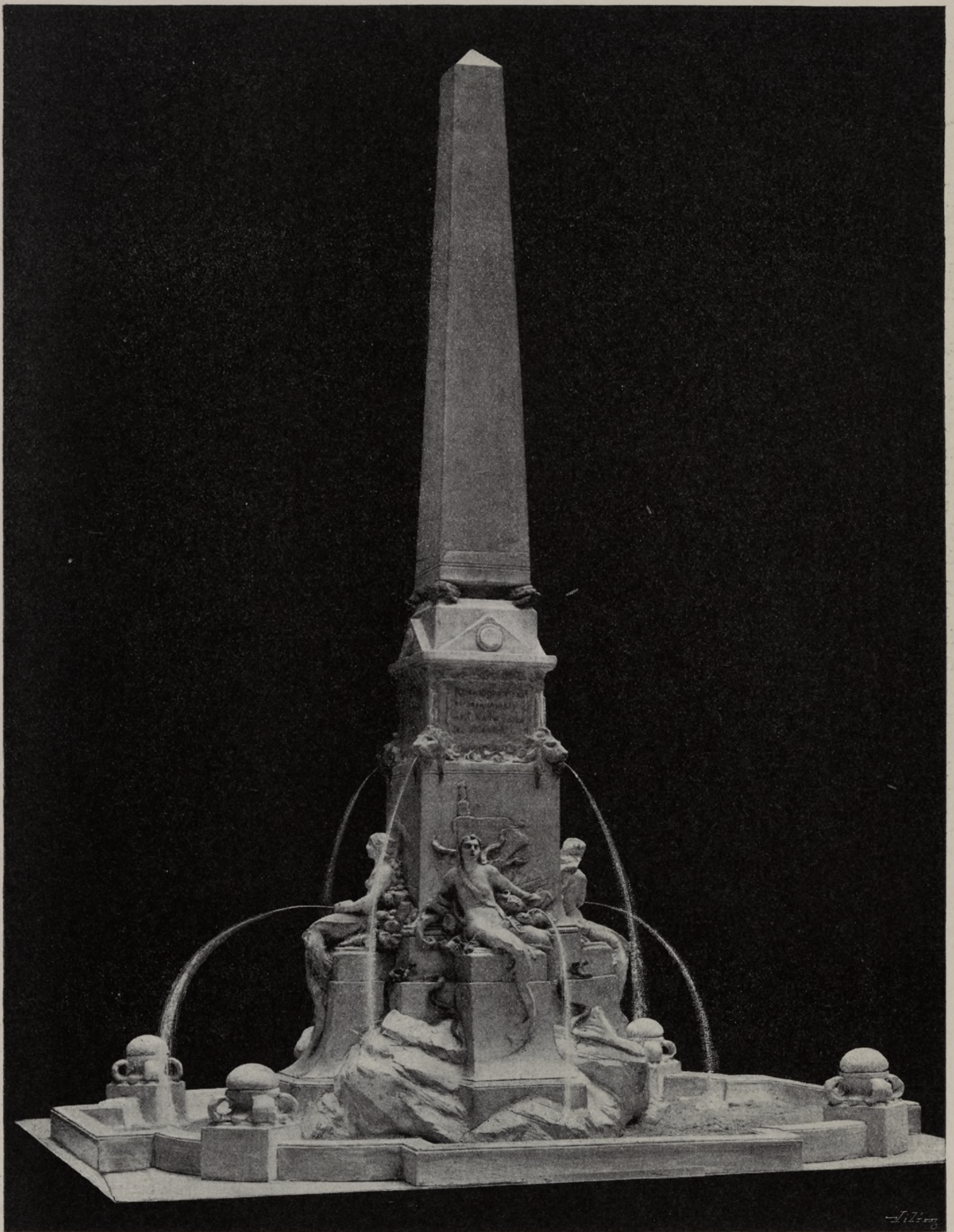
— Víš, — je to víš, — já také nedělám ještě nic určitého. Je konečně ještě dost času do výstavy. Pracuji sice na něčem, daří se mi to, mám skvostnou myšlenku, nádherný motiv — ale dá to kus práce . . . Ale, že ty, Martane, dosud ilustruješ, se opravdu divím! To je nádeničina, raději bych zašel hlady. To je řemeslo, v tom není kouska umění — zkrátka cítím, že bych si tím ublížil. Co myslíš? Musil jsem sice slíbit několik ilustrací pro nějaký kalendář za zálohu u svého nakladatele vybranou — ale dělat jich rozhodně nebudu. Zálohy ovšem už nemám — hehé — potřeboval jsem náhodou nutně, jen proto jsem ji vzal. A člověk nemá nikdy dost, vždycky je o nějaký ten krejcar nouze — že ne? Ano — abych nezapomněl, víš, Martane, rád bych na večeri a zapomněl jsem doma v starých kalhotkách tobolku — — víš, jen dva zlaté potřebuju — zítra ti je zase přinesu . . . Ale nehněvej se, Martane! — — — A bledý jsi nějak! Opravdu vypadáš teď špatně. Kdo pak mi to tuhle povídal? — Viděl tě někdo a říkal, že velmi špatně vypadáš. Je ti něco?

Byl mi již nanejvýš protivný. Vzmáhala se ve mně zlost, měl jsem sto chutí říci mu všechno, co si o něm myslím. Ale vstal a bral klobouk. To mne uklidnilo. — Tedy odpusť, že jsem vy-

ST. SUCHARDA.

FONTÁNA. — CENA II.

C. KLOUČEK.

FONTÁNA

O TEVŘENÝ LIST PANÍ HANĚ KVAPILOVÉ, ČLENU NÁROD. DIVADLA. — FEUILLETON.

Milostivá paní! Konečně nadešla tedy chvíle, kterou měli jsme předvídati již dávno, připomínající si osud přemnohých umělců českých a zejména umělkyň dramatických — přerušujete Svůj svazek s Národním divadlem, odcházíte do ciziny a nadešla chvíle loučení. Bylo přece na bíledni, že jednou nastane ten konflikt, kdy Vám bude řečeno, že máte snad dosti na tom, předstihujete-li své kolegyně uměním a že není tudíž třeba, abyste chtěla aspoň z daleka dostihovati je také gáží a vyžadovala na správě divadla tolikéž šetrnosti a ohledů jako ony. Bylo nutno upozorniti Vás, že vlastně umění Vaše není tak značné, poněvač Jste ještě do nedávna hrála jen nepatrné role, a v budoucnu, že opět méně budete zaměstnávána, abyste se příliš nenamahala a kolegyně Svých nezastiňovala; bylo nutno, dáti Vám v rozhodné formě, bez ohledu na veškeru nemístnou galantnost, na srozuměnou, že u nás jednoduše zůstat musíte, nemajíc sběhlosti v cizích jazycích, abyste mohla obrátiti se do ciziny — a jsouc provdána za českého spisovatele, kterýž svazek musí Vás zachovati šosáckým poměrům umění českého na úkor umění Vašeho vlastního. Gáže se Vám během let snad trochu zvýší — ale nyní, náhle, najednou — to je pošetilý požadavek! — A ve Vás bylo tolik citu a tolik hrdosti, že Jste na toto kategorické vysvětlení dovedla říci: ne! — a hodláte na dobu, dokud energie krátkého života stačí, vzdorovati neobsáhlé délce umění, odejíti do ciziny.

Rozpor není dosud definitivně rozluštěn, ale ať dopadne tak či tak: ta okolnost, že k němu při Vašem uměleckém významu a dnešním stavu divadla našeho vůbec došlo, stačí k odsouzení těch, kdož jej odmítnutím Vašich požadavků vyvolali. —

Nikdo zajisté nebude dnes již tak naivní, aby říkal, že k vůli zisku zrazujete vlast. Stačí vzpomínka na Bittnerovou, Foerstrovou, Pospíšilovou — a statistika ta poučí nás o zákonu, že pravá umělkyně je na českém jevišti zjevem nestálým. Věříme Vám upřímně, že odcházíte s dvojnásob těžkým srdcem, opouštějíc milovanou vlast

a jsouc z ní vypuzována zaslepenou nešetrností, nepochopením lidí, jimž náhodou svěřena správa divadla. Nepochopením proto, že se spravedlivé požadavky odmítají vůbec, nešetrností pro spůsob, jakým se toto odmítnutí děje a oddůvodňuje. Ale což! Snesla Jste zajisté již mnoho utrpení — vždyť jenom bolest učí duši tvořiti a povznáší ji k takové umělecké dokonalosti, k jaké dospěla Jste Vy — i snesete zajisté i tento žal, toto pokolení — a tam, kde doufáte nalézt pochopení skutečné intelligence, tam volně tvořící síla umělkyně, sebevědomí samostatného rozletu utiší pláč ženy. —

Buďte tedy s bohem a odejděte s nově utvrzeným vědomím, že umění, objímajíc vyvolené svou posvátností, vyžaduje na nich velikých obětí, boří zejména štěstí rodinné a rozbíjí všechny zájmy soukromé. Odejděte a pěstujte v duši své hodně, hodně pohrdání s těmi, kteří se dnes ještě usmívají Vašemu »vzdoru«, dovedou býti lhostejni k Vašemu významu, kteří nedovedou si Vás zachovati a nechápou, že to je nutno, ježto má české drama jen Vás, jen Vás, kteří mají dosti vlivu, aby potlačili nevoli veřejnosti, ale jindy jsou zase tak slabými, že dají se omámiti lichotnou maskou a panovačnou kapricí prostřednosti.

Ovšem, vysloví se nyní po Čechách asi tisíckrát, že veřejnost energicky vystoupí ve Vaš prospěch a nepřipustí, abyste odešla. Ale jak slabá je ta ubohá »veřejnost«! Nepomůže-li jí nějaká instance vyšší a mocnější než jsou ti, kteří zadrželi před Vámi onen uzel, který hodláte rozetnouti — zůstane vše při pouhé frási, všeobecně uznaná pravda, že Jste skutečnou a nenahraditelnou umělkyní objeví se několikrát tištěna černě na bílém a hladina se uklidní jako jindy. Obecenstvo a zejména abonentní obecenstvo bylo během let podrobena takové dresuře a dalo se již tolikrát vytáčkami a sliby uchlácholiti, že se dá nyní ovládati jak automat; divadelní kritik, který ústně ostře a správně posoudí kus, výkon hercův i nešvar správy a shotoví pak medosladkou kritikou, najde již nějakou stezku, kterou obejde tuto choulostivou otázku — a horování nás několika mladých a slabých, ač upřímné, zanikne stejně nevyhnutelným osudem v moři tištěných slov jako přemnoho českého

nadšení, záměrů a protestů. My musíme však souhlasiti s Vaším hrdým odchodem, uznávající jeho nutnost; smutně uznati musíme, že nezasluhujeme Vašeho umění, nedovedouce si ho zachovati, že je ho škoda pro nás, že byste jím jen darmo mrhala na jevišti, které neposkytuje Vám dostatečné činnosti ani povinného uznání a které i jinak velkým výtvorům uměleckým zůstává nedobytně uzavřeno, na kterém velcí básníci, jimž byste byla povolnou interpretkou, byli a jsou

řidkými nebo dokonce neznámými hosty. Pouze naše vzpomínky, vyvolané Vámi v intenzitě nese-slavitelné, budou si vždy stejně věrele o Vás vypravovati a musíme pak za vděk vzíti smutnou útěchou, že osud Váš ve vyhnanství, poskytujícím Vám příležitost postupovati a bezpečně vítěziti na dráze nastoupené, jest i po tom bolestném zmatku, který Vás s vlastní rozloučil, mnohem dokonalejším štěstím, než uchlácholení předsudků našeho domova.

Karel Mašek.

OBRAZ.

Šel planinou jsem mlád
v úvahách o životě;
na tváři měl jsem přísný chlad.
Byl podzim již, na lukách trochu stád,
v alejích žluto, v horách pusto
a přes zelené jetele
hniující list pách' kysele.

Dál loudavě jsem šel
v nadarmém přemítání.
Co jiní chtěli, zas jsem chtěl.
Tu od mých nohou dlouhý stín se tměl
v hrudnaté pole jílovaté,
jak ze mně rost'by, pruhem tek'
přes trávy, pole, pahrbek

»Můj Bože«, vzdychl jsem,
»to světlo po planině
já pochovávám v stínu svém!
A, kam ach, stíne, my pak spolu jdeme?«
A stín můj zatím s noci stínem
se spojil přes pláň, potoky
v stín ohromný a široký.

PÍSEŇ.

Přijď, štěstí rozezpívané,
přijď ke mně ulekanému,
jak vídal jsem tě ve květnatých snech!
Ptáčátko bílé, zavolat se nech!

Nechci tě upoutati,
živ z tebe nechci býti,
leč chci tě zřít, až zlý mne stihne los
a v palčivých dnech po skle půjdu bos.

Bos po skle střepinatém
silnicí přišpendlenou
suchými kůly na práhnuoucí zem,
silnicí dálnou v živobyčí mém!

FR. XAV. SVOBODA.

KRONIKA. — Z MUSEJÍ A UMĚLECKÝCH SBÍREK PRAŽSKÝCH.

Obrazárna a sbírka rytin v Rudolfínu vydržovaná společností vlasteneckých přátel umění — bez podpory země a státu — vykazuje v přírůstku posledních let několik zajímavých uměleckých děl. Oddělení staré školy malířské obohaceno bylo Madonou z Deštné u Jindřichova Hradce, skládacím obrazem českého monografisty z Moravy. Pro oddělení moderní českých mistrů získány byly obrazy od E. Lišky, J. Špillara a G. Maxe. Za příčinou stoleté památky založení Společnosti vlasteneckých přátel umění objednána byla u V. Hynaise kresba k pamětnímu listu jubilejnímu, u vídeňského medailéra J. Tautenhayna pamětní mince.

Sbírka rytin ve své všeobecné části, kteráž v originálech a heliogravurách znázorniti má vývoj grafického umění vůbec, vykazuje zřídka přírůstek, nedoplňuje se koupěmi, doplňuje se jen nahodilými dary. Sbírka ta jest darem p. V. Lanny. V ní zastoupeny jsou hlavně mistři němečtí a angličtí, tito z konce předešlého a začátku tohoto století. Ani rok poslední nepřispěl k nějakému rozhojnění.

Hojné jsou přírůstky za posledních let ve sbírce rytin českých. V r. 1896 zakoupena byla v Mnichově ze sbírky nakladatele Manze z Řezna sbírka grafických prací Führichových a podle Führicha provedených. Manz sbíral a reprodukoval práce Führichovy. Koupí ze sbírek jeho získala sbírka rytin cenný doplněk. Jest potěšitelno, že společnost vlasteneckých přátel zamýšlí stejným způsobem, jako se u Führicha dalo, všechny grafické práce českých mistrů shledávat a to buď v originálech aneb v reprodukci fotografické. Vážné k tomu přípravy budí naději, že se dočkáme i cenné kolekce našich xylografů. Bohužel, že doposud nemáme sbírky takové. Ač nebylo by obtížno sestaviti dobré a vynikající práce Stolaře, Pokorného, Hollase, Richtra a j., nevíme, že by se tak u nás někde bylo dalo. Dobrá vůle k tomu byla sice projevena Besedou xylografů v Praze, avšak asi sotva přikročilo se k provedení, kteréž by právě této korporaci nebylo činilo značnějších potíží. Věru, že zbude důvěřovati jen činnosti v Rudolfínu, že v čas přikročí i v tomto směru k doplnění soustavnému sbírky českých rytin. Po odstěhování sbírek umělecko-průmyslových z Rudolfína, zaujme sbírka kreseb a

J. KASTNER.

FONTÁNA.

rytin spodní přízemní sál a tu pobídka k doplnění sbírek bude silnější než při dosavadním nedostatku místa.

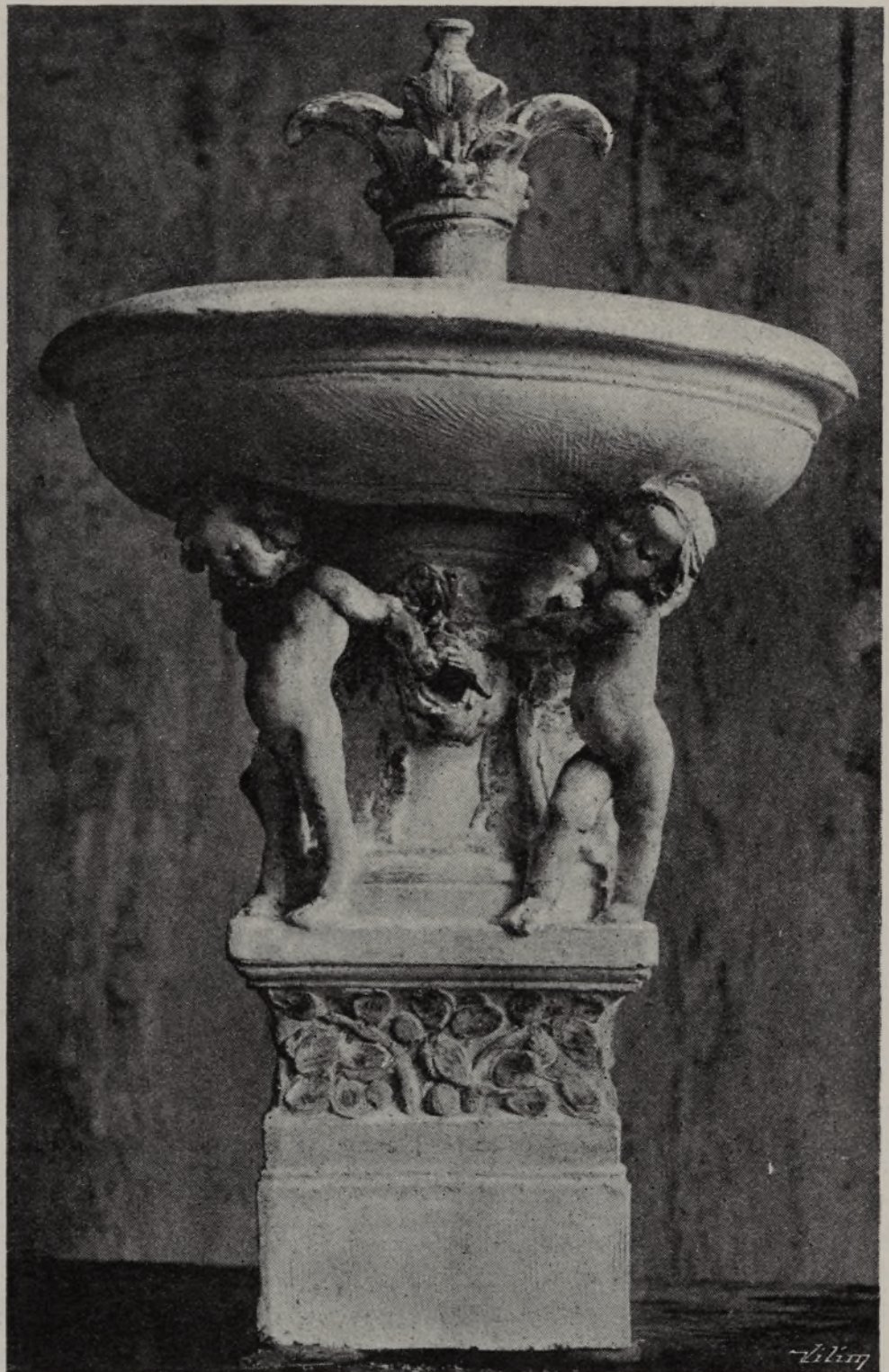
Hollareum tvoří zajímavou a vynikající část sbírky rytin v Rudolfinu. Hollareum je majetkem země; jest známa chvályhodná snaha po doplnění a ucelení sbírky této. V roce 1896 zakoupeno bylo rytin Hollarových nákladem as 1000 zl. Značné jsou doplňky posledních tří let, zakoupeno bylo celkem asi 260 rytin, z nichž 100 nezaznamenaných v seznamu Partheyově (1853, Berlin). Sbírká rytin Hollarových již v nynějším stavu jest po Windsorské nejúplnější. Parthey uvádí 2733 rytin Hollarových, z těch schází ve Windsoru okolo 200, v Rudolfinu necelých 400, za to však chová sbírka asi 130 u Partheye nezaznamenaných.

K nejsympatičtějším nám sbírkám Rudolfinu počítáme sbírku kreseb; sbírka omezuje se na práce české. Práce cizí jen výjimečně se sbírají. Základ sbírky tvoří dar pana V. Lanny (náčrty Skréty, Palcka, Rainera a j.). Sbírká rozšiřuje se dary i koupěmi. Zastoupeny jsou hojně kresby mistrů z polovice tohoto století, zejm. Bergler, Tkadlík a j.; nejzajímavější část tvoří kresby rodiny Manesů, zejména pak Jos. a Quida Manesa. V r. 1896 zakoupeno bylo několik kreseb Sequensových a Václ. Kroupy.

Sluší se zde ještě zmíniti o premiích Jednoty krasoumné za r. 1896. Členům dostalo se alba s 10 světlotiskovými, u K. Bellmanna pořizeny reprodukcemi obrazů galerie Jednoty. Z domácích mistrů zastoupeni jsou: A. Kosárek, E. Laufer, J. Manes, J. Myslbek, L. Marold. Z cizích: A. Defregger, J. Dupré, F. Leemputten, M. Stevenson, W. Velten. Členům s dvojnásobným členským příspěvkem dostane se vedle alba krásné rytiny J. Mařáka.

Umělecko-průmyslové sbírky v Rudolfinu přeneseny budou do nových, valně větších místností vlastní budovy, kteráž vystavena bude nákladem asi 300.000 zlatých v nejbližší blízkosti Rudolfinu dle návrhů člena kuratoria p. arch. Jos. Schulze. Proslýchá se, že budova nebude pouhým skladištěm sbírek, nýbrž že i výzdobou svou provedenou za součinnosti umělců odpovídati bude plně účeli svému, nejspíše bude hojně použito k dekoraci i starých prací domácích; dovidáme se, že za touto příčinou ku př. pro knihovnu musejní zakoupeny byly nákladem 2000 zl. bohaté barokní vykládané a řezané skříně české práce z r. 1705. Jistě, že obchodní komora pražská dbáti bude, aby veškerá výzdoba nové budovy reprezentovala čestně českou moderní práci umělecko-průmyslovou.

Z přírůstků sbírek v r. 1896 zakoupených upozorňujeme na některé vzácné české práce. Velmi cennou jest sbírka vazeb z doby okolo r. 1500; polychromované dvě sochy dřevěné z téže doby, dále bohatě řezaný renesanční rám, skřínka pražské práce ze 17. století, bohatě plastickými krásnými intarsiemi ozdobená. Zvláštního obohacení se dostalo sbírkám musejním kalichem z poč. XV. století z kostela Lipnického, s terči emailovanými. Pro sbírku českého skla, která již nyní je jednou z nejbohatších a největších, a která v někte-

C. KLOUČEK.

DETAIL FONTÁNY.

rém vzhledu předčí i známou sbírku Lannovu i onu rakouského musea ve Vídni i musea Berlinského, zakoupeno bylo r. 1896 šťastně opět několik vzácných kusů. Přejde-li při přestěhování sbírek k seskupení veškerých prací českých, může oddělení domácí práce důstojně obstáti vedle vynikajících prací cizích. Sbírká skla, sbírka textilní a keramická, vazeb a předmětů bohoslužebných a prací ve dřevě jistě upoutá pozornost každého znalce.

Pražské museum městské staví si dle plánů arch. Balšánka budovu, v níž bude možno konečně pohodlně vystaviti sbírky musejní, které se v pavilonu sadu poříčského po léta tísnily. Kolekce musejní na národopisné výstavě předpověděla úpravou a uspořádáním, že jest možno na sbírky v nové budově se těšiti. Snad zapomenout dají stesku nad tím, že nebyl pro sbírky musejní získán některý starý pěkný dům pražský, který by byl dopouštěl malebné seskupení sbírek a který by zároveň sám byl kusem musejním; mluvilo se o paláci Klam-Galasově, o Hunkově domu naproti radnici

staroměstské, o opatství svatomikulášském, o kláštere milosrdných bratří, o kláštere svaté Anežky a j. Ještě nyní slyšíme otázku, proč že nebylo alespoň zvoleno ke stavbě nového musea některé místo při Vltavě v assanačním obvodu aneb na Malé Straně, a proč museum pražské státi má v okolí nejméně pro Prahu význačném, v blízkosti dvou nádraží.

Pražské museum přestěhováním do nové budovy dojde kýžného významu. Zvědaví jsme, jak přiblíží se k vlastnímu účeli svému a zda překročí v sestavení svém za obvyklý systém skříňový a upraví několik význačných pro pražský starý byt zákoutí. Zdá se nám, že právě museum pražské by mělo k tomu vhodný material ve zbytcích starých pražských domů. V době bourání staré Prahy bude snad zde pamatováno na zvláštní oddělení věnované pražským zajímavým domům. Ve směru tom jest třeba, aby čilé kuratorium musejní vyvíjelo horečnou činnost. Víme na př., že zajímavé, nyní sbořené domy Staroměstského náměstí usnesením sl. rady městské měly býti obrazem zvěčněny, a že vyřízení a objednávka malby učiněna byla, kdy malíř jenom sbořeniště našel; vina prý byla v nepředvídaně rychlém bourání. Po-
divno, jak v Praze právě s bouráním spěcháme.

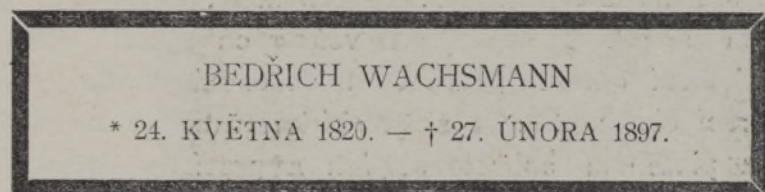
(Příště dále.)

STUDIE H. Schw aigra je jednou ze starších jeho akvarell, již skorem přesně před svým přesídlením na moravský venkov jednu z rázovitých figurek pražských — preclíkáře — živě zachytil.

Z mapy zesnulého B. Wachsmanna vybrali jsme několik drobných kreseb, první dvě jako ukázkou rutinovane skizzovaných pohledů z cest jeho po cizině, třetí a čtvrté upozorniti má na Wachsmanna jako na umělce, jenž tak značnou část své práce věnoval zachování historických památek a zajímavých pohledů rodné vlasti a milé Prahy — v obrazech, hole pedelské nechť upomenou na činnost jeho v obor uměleckého průmyslu spadající, a drobné ty lístky ze skizzáku jeho vyňaté, nechť poučí o tom, kde hledal motivy ku gotice svých prací architektonických.

O návrzích na fontánu zmiňujeme se na jiném místě.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

První posmrtnou vzpomínku přináší dnes »Volné Směry«, posvěcující ji příslušníku obce výtvarnické z nejstarší generace malířské — Bedřichu Wachsmannovi, který s několika přátely, vysokého již stáří, representoval nám starou naši obec uměleckou. — Činnost Wachsmannova byla zejména za posledních let tak tichá, tak nenápadná, že teprve jeho nekrology připomínají nám znova množství jeho píce, vytrvalosti a studia, probouzejíce v nás úctu před výsledky jeho práce. —

Uměleckou dráhu svoji nastupoval Wachsmann podobně jako nesčetný počet jeho bratří v umění: v nedostatku, v zá-

pase o chleba, který, bojován před více než půl stoletím, tedy v poměrech daleko nepříznivějších než dnes, zajisté byl velice trpkým a vyžadoval značné síly a energie. Hmotný nedostatek přerušil jeho studia v rodném městě Litoměřicích a přiměl jej, vstoupiti do litografického ústavu Medauova tamtéž, kdež opět choroba oční na delší dobu oddálila jej od nového povolání. Od chvíle, kdy opustil střední školu, odkázán byl sám na sebe, a nutnost, živiti se, s touhou po vyšším vzdělání byly mu střídavě vůdkyněmi v nejlepších letech mladého života, pohánějíce jej s místa na místo. Tak pracoval brzo pro litografii, brzo pro vlastní zdokonalení v Lipsku, Drážďanech, v Praze, v Inšpruku a v Mnichově. Skoro všude byly poměry jeho stejně neutěšené, tak že často býval nucen žiti v pravém slova smyslu o suchém chlebě. V Inšpruku, kde za lepších okolností u své sestry trávil, nashromáždil si velké množství studií; tam povstaly také četné jeho práce krajinářské, zejména akvarely, jimiž nejdříve pronikl. Prodej několika z těchto obrazů umožnil mu delší pobyt v Mnichově, jenž nejvíce prospěl jeho dalšímu vývinu. Příznivými počaly býti poměry Wachsmannovi teprve pak, když rozloučiv se s mnichovskou akademií, trvale usídlil se v Praze, již miloval a jež budila v něm lásku k architektuře svým starožitným rázem, o jehož zachování pracoval jak agitací, směřující k zachování starých památek, tak zobrazováním toho, co uchovati nebylo možno. Velikou jeho zásluhou v pr-
větším směru jest restaurace kaple sv. Kříže v Poštovské ulici, jejíž provedení dle svých plánů umožnil jen samostatně podniknutou subskripcí. O druhém svědčí v pozůstalosti jeho množství listů s pohledy na partie pražské. Jsa učitelem kreslení v mnohých šlechtických rodinách, získal si Wachsmann kruh příznivců, který zavdal podnět k tomu, že věnoval se oboru, ve kterém podal práce velice pozoruhodné — totiž architektuře. Umění jeho v tomto směru zasluhuje úcty a obdivu nejen pro své výsledky, ale také pro to, že bylo ovocem usilovné píce samoukovy. Po zprávách v denních a tý-
denních listech otištěných jest dnes již pozdě vyličovati život a činnost Bedřicha Wachsmanna — (poukazujeme zejména na věcný článek ve Světozoru v 17. čísle tohoto ročníku) — i zaznamenáváme pouze, že jsou to hlavně kostely v Dymokurech, Nepomuku, v Ústí n. L., v Břežanech a v Karlíně, dále z pražských chrám P. Marie před Týnem, na Karlově a domácí kaple v paláci arcibiskupském, které jsou vyzdobeny velkými i menšími pracemi dle návrhů jeho provedenými. Z četných menších prací, diplomů, adres a nářadí, vynikají adresa ku stříbrné svatbě Veličenstev, adresa šlechty moravské arcibiskupu Fürstenberkovi, album města Prahy ku sňatku korunního prince Rudolfa, návrhy na výzdobu Prahy při očekávání příjezdu téhož, šavle generála Černajeva, hole pedellů university pražské a nespočetné množství jiných. Samostatně publikace vydal Wachsmann tři: kresby soch na Karlově mostě, reprodukované litograficky (vlastním nákladem), pak perem kreslené krajiny a panoramy podél dráhy duchcovsko-podmokelské (nákladem této dráhy) a »Krajinářství« (nákladem Studničkovým), které jest, pokud víme, jedinou českou pomůckou školní toho druhu. —

Stačí snad toto prosté upozornění na plodný život zesnulého umělce, na zápasy prvních let a na bohaté výsledky

jeho tiché činnosti pozdější, aby získáno bylo Bedřichu Wachsmannovi vděčné uznání nejen umělců, ale i laiků, a aby jeho píle a umění byla zachována úcta v naší době, kdy v mnohých kruzích panuje přesvědčení, že doba našich dožívajících veteránů nezasluhuje nižádného respektu, protože umění nestálo tam, kde stojí dnes, protože umělci tehdejší neuměli hleděti brýlemi Francouzů a Angličanů.

Stipendia pro umělce. Umělci v oboru básnictví, umění výtvarného a hudby samostatně tvořící, kteří nemajíce vlastních dostatečných prostředků, aby se dále vzdělávali a talent svůj zdokonalili, činí nároky na státní podporu, nechtějí podati žádosti do 1. května místodržitelstvu přiloživše jim: vyličení postupu svého vzdělání a poměrů osobních (rodiště, místo domovské, bydliště, věk, stav, poměry majetkové a p.), naznačení způsobu, jak zamýšlejí stipendia k dalšímu svému výcviku užítí a jednotlivé ukázky svého umění každou zvlášť jmenem svým označenou.

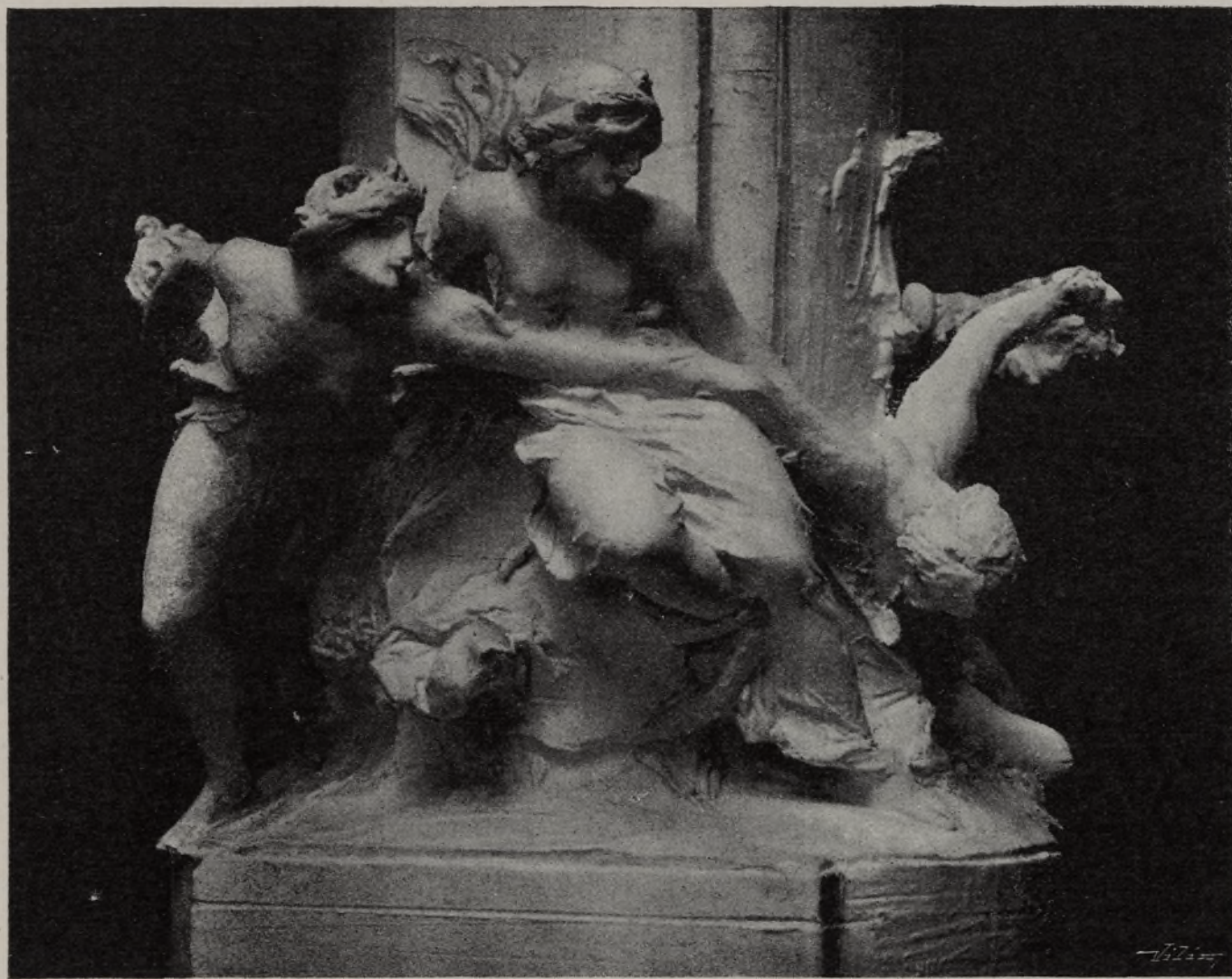
Z české akademie pro vědy, slovesnost a umění. Třída IV. rozepisuje dle § 2. a) stanov pro každý ze tří odborů (literární, hudební a výtvarný) první cenu 1000 zl., druhou cenu 400 zl. a dvě ceny třetí po 250 zl. O ceny mohou se ucházeti členové Akademie a jich prostřednictvím i jiní čeští literáti a umělci a to pracemi roku 1896 vydanými, pokud se týče provedenými nebo předvedenými, jež nebyly posud jinde cenou poctěny. Členové Akademie nebo některý odbor třídní neb i třída, mohou též o své ujmě přihlásiti ke konkurenci vynikající, v dotčeném období provedené práce jiných literátů a umělců. Soutěžiti mohou i rukopisné

práce, k tisku zcela připravené a dobře čitelné. Umělci výtvarní podejtež fotografický obraz díla a vytknětež, kde jest toho času originál. Lhůta podací trvá v odboru literárním a hudebním do 30. června, v odboru výtvarném do 1. října 1897. K podáním pozdějším nebo platných ustanovení nešetřícím, nebude přihlíženo. Ceny se prohlásí ve valném shromáždění slavnostním dne 2. prosince 1897. — Po návrzích třídy IV. udělí se mimo to roku 1897. v každém z dotčených tří odborů po stipendiu 200 zl. (badatelském, studijním neb cestovním,) a to na základě výkonů za nejlepších uznaných. Výkony jest doložiti způsobem při cenách naznačeným; v odboru výtvarném stačí zde též návrh u výkresu zcela dohotovený. Žádosti za stipendia podati je do 31. května 1897. — Konečně bude ve IV. třídě propůjčena studijní podpora Kl. Kalášové (100 zl.) mladému nadanému hudebnímu skladateli neb i skladatelce české národnosti. Žádosti, doložené vlastní skladbou hudební, podati jest Akademii do 15. května 1897. — Třída III. rozepisuje na r. 1897. po 200 zl. ku sbírání a zpracování dialektického materialu. Žádosti, doložené pracemi dialektologickými, přijímají se do 15. května; pp. žadatelé nechť označí, v kterých krajinách hodlají dialektický material sbírat. Sebraný material předložiti jest pak do konce dubna 1898.

Zemské příspěvky k účelům uměleckým.

Zemskému výboru se ukládá, aby zavedené jednání se spolkem výtvarných umělců »Manes« o zakoupení kartonů Alešových dokončil a tytéž pro české zemské divadlo získal.

Státní akademii umění v Praze, uděluje se roční subvence v obnosu 8.200 zl. s tou podmínkou, že na ústavu tomto

ST. SUCHARDA.

DETAIL FONTÁNY CENY II.

B. WACHSMANN. MAISLOVA ULICE.

rovnoprávnost obou národností nezvratně bude šetřena. Společnosti vlasteneckých přátel umění obnos 1.000 zl. k uhrazení výslužného prof. Lhoty. Současně oznámeno zemskému výboru zvýšení státní subvence ku stavbě chrámu sv. Víta z dřívějších 15.000 na 20.000 zl.

Zemskému výboru se ukládá: 1. aby ve příčině správy, udržování a zachovávání uměleckých památek hradu Karl. Týna zahájil ihned s c. k. vládou jednání a aby se přičinil, by umělecké památky z hradu do Vídně zavezené opět byly navráceny; 2. aby společně se zástupcem koruny sepsal inventář památek hradu Karl. Týna a vypracoval instrukci pro kustoda hradu.

Zemskému výboru se ukládá, aby nyní před ukončením stavby Karlova Týna s vládou vyjednával, aby po ukončení stavby hned Karlova Týnu užito bylo jen k účelům, jež by historickému významu a důstojnosti hradu toho odpovídaly, při čemž by památky historické a stavební zde plně byly zachovávány.

Ze zvýšeného nákladu, jehož v okrouhlém obnosu zlatých 70.800 třeba jest pro ukončení opravných prací na hradě Karlově Týnu, přejímá se polovina částkou 35.400 zl. na zem. fond a výplata má se dít v letech 1897 a 1898 ve lhůtách po 17.700 zl. za týchž podmínek, jaké stanoveny byly při povolení původního úvěru stavebního 150.000 zl. v r. 1886.

Dále referuje se o subvenci již r. 1888 povolené, dosud však nevyplacené ku provedení opravy starobylého chrámu v Sedlci v obnosu 10.000 zl. Obnos ten vyplacen býti má v letech 1895—1897 z paušálního obnosu 10.000 pro pod-

pory k zachování historických památek stavebních rezervovaného s podmínkou, že vláda opravu tuto sama podnikne a provede, že země dalšího příspěvku pro vydržování sprostěna jest, a že lhůty vypláceny budou dle stavu pokračujících prací. K opravě freskových starodávných maleb v chrámu sv. Jana v Jindřichově Hradci povolen byl obnos 600 zl., splatný ve třech lhůtách za rok 1895-1896 a 1897.

Dotace ku doplnění sbírky rytin Hollarových per 1000 zl. na rok 1896 lze užiti až dokonce roku 1899.

Františku A. Borovskému, kustodu umělecko-průmyslového musea v Praze a správci sbírky rytin Hollarových povoluje se podpora 700 zl. za příčinou studia sbírek Hollarových, jakož i prozkoumání jich v Anglii za podmínkou, že se žadatel zaváže o své studijní cestě podati zprávu a přiměřené návrhy ve příčině upravení oné sbírky zemské.

Městské obci Přísečnici povoluje se nevyřízená poukázka subvence z r. 1896 v obnosu 400 zlatých a další subvence na rok 1897 v stejném obnosu, úhrnem tedy 800 zl. do rozpočtu letošního položené, na vydržování školy hudební v Přísečnici.

Pro pensijní fond »Spolku českých žurnalistů v Praze« a spolku belletristů »Máj« povoluje se subvence po 500 zl. na rok 1897.

Spolku německých spisovatelů a umělců »Concordia« v Čechách povoluje se na rok 1897 subvence 500 zl. k účelům spolkovým.

Jednotě německých žurnalistů v Čechách povoluje se na rok 1897 subvence 500 zl.

Jednota pro obnovu kláštera bl. Anežky v Praze odbývala 1. t. m. valnou hromadu, z níž uvádíme: Aby jednota s úspěchem ucházeti se mohla o přiměřenou říšskou i zemskou subvenci, dala vypracovati podrobné plány restaurační i rozpočty architekta Ant, Cechnerovi, professoru na státní odborné škole v Hořicích, jenž za vyjednaný honorář 1000 zl. vypracuje do konce června 1897. generální projekt na znovuzřízení a obnovu veškerých budov, které jednota zachovati hodlá, v čemž zahrnuty jsou loni již zakoupený kostel sv. Barbory a dále kostel sv. Františka, konventní síň s kaplí sv. Máří Magdaleny, ambit a památní kuchyně klášterní.

PUBLIKACE.

Soupis památek historických a uměleckých v království českém (od pravěku až do počátku 19. století).

Snaha zachovati památky historické i umělecké v řádném popisu i vyobrazení není u nás nová.

»Památky archeologické« od svého počátku do dnes přináší materiál nahodilý sice bez zvláštního systému, materiál však velice cenný.

Vídeňská státní Centralcommission v časopise svém přináší občas zprávy památek království našeho se týkající, a poskytl svého času značnou podporu peněžní prof. B. Grubrovi, který také výsledek studia svého ve spisu »Die Kunst des Mittelalters in Böhmen« uveřejnil.

Systematicky v oboru tomto chtěl začítí pracovati Archeologický odbor Akademie křesťanské. Týž vydal v r. 1878 architektem A. Baumem a redaktorem »Methoda« F. J. Lehnerem sestavené otázky archeologické za tím účelem, aby odpovědi došlé v časopisu »Methodu« spracovány a uveřejněny byly. Celý podnik ten však spočívaje většinou v ruce ochotných diletantů nepřinesl valných výsledků. Proto roku 1888. novým svoláním msgr. F. J. Lehner v Methodu vyzývá spolupracovníky časopisu svého (po většině duchoven-

stvo) k nové práci systematické, jejíž výsledkem měla být kniha dějin umění výtvarného v zemích koruny české.

Dle široce rozvrženého plánu v prvním třiletí inventarizována měla být doba románská, v druhém přechodní, ve třetím gotická, ve čtvrtém renaissanční, v pátém nejnovější do 19. století.

Dnes po uplynutí tří třiletí nemůžeme než poukázat k tomu, že celá akce ta s opravdovostí v život vyvolána, neměla žádoucího výsledku — rozbíjejíc se o nedostatečnost prostředků finančních a po většině diletantismu přispívatelů, ač nechceme tím upírat opravdové důležitosti románským exkursím, jež od doby té v Methodu uveřejňovány.

Pomíjejíce publikace vyvolané výstavami jubilejní i národopisnou, pomíjejíce i publikace vydané jednotlivci, staneme před skutkem doby nynější.

Akademie česká zarazila archeologickou komisi v r. 1893, jež za hlavní úkol svůj obrala si opatření soupisu památek našich.

Vypracovala program výzkumu, dle kterého soupis vydáván bude v jednotlivých svazcích politických okresů království a obsahovati má památky praehistorické v stručném označení, inventář památek uměleckých od doby románské až do 19. století s vyloučením oněch, jež nalézají se v majetku soukromém.

Ke každému z bývalých krajů bude přidána úvodní stať, jednající o památkách lidového umění (pro něž zřízena zvláštní sekce), k účelu tomu vydobyla si hlavně působením neunavného svého předsedy J. Hlávky, který celé akce s houževnatostí jemu vlastní se uchytil, podpory zemské v r. 1895. i 1896. po třech tisících zl. na práce výzkumné a v r. 1896 další 2000 zl. na publikaci prvních dvou okresů Kolínského a Lounského, roku letošního pak částku 5000 zl. na další 4 okresy, a zabezpečila na reálném základě založenou, akci, jejíž první výsledky v těchto dnech veřejnosti předkládá.

Můžeme být vděční, že u nás právě z našich zemských prostředků podniká se práce tato opravdu záslužná, která kontrolující materiál známý, a snázející řadu nového materialu, bude při předpokládání svědomitosti pracovníků základem ku studiu naší kulturní historie. Můžeme být tím hrdější, že ke kroku tomu dospěli jsme dříve než státem podporovaná vídeňská Centralcommission, která podobnou úlohou se zabývala, která však vyjma malý spis o Korutanech ničeho o zemích svých nevydala. —

Leží před námi svazek I. Okres Kolínský od K. B. Mádl a II. Okres Lounský od Dra Bohumila Matějky.

Přihlížejíce k finančním prostředkům sněmem povoleným, i k oněm, které samosprávnými korporacemi byly upsány a věnovány (Kolínský okres 700 zl.), nemůžeme z ohledu na vážnost této práce, z ohledu na to, že práci touto stavěti se

máme po bok podobným pracím dávno již v Německu i Francii vydávaným, nemůžeme ubrániti se tomu, abychom nevytkli, že na vydání tom příliš se šetří, a že tato šetrnost není právě dílu na prospěch.

Uznáváme nutnou stručnost plným právem, tím více však přáli bychom si, aby zvláště po stránce ilustrační dílo bylo dokonalé a důstojné.

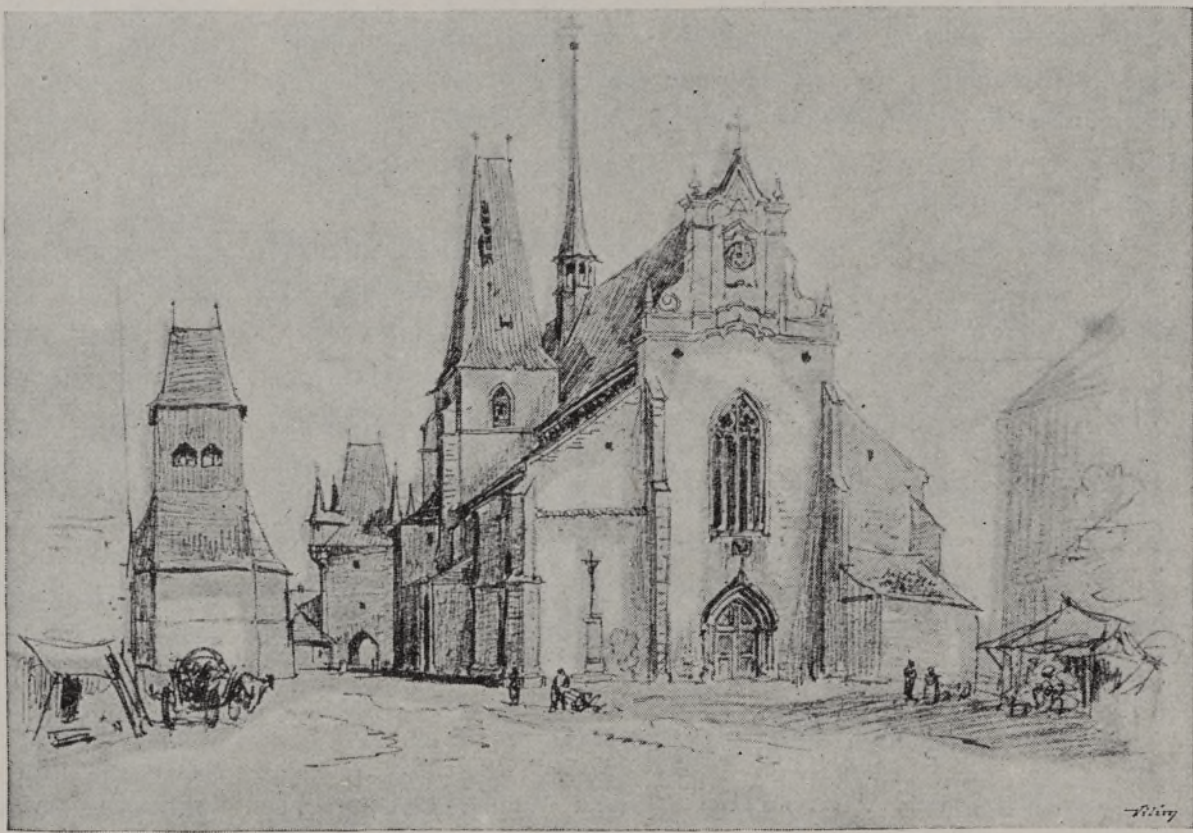
Spoléhati zde na ochotu jednotlivců, kteří zdarma dodávají fotografie a skizy atd., nemáme za místné, z toho právě důvodu, který tak neblahé měl následky při podnicích předem uváděných. Může-li několik málo jednotlivců z bývalého výtvarného odboru národopisného vydati dílo o 500 fotografiích, dílo, které ve světlotiskové reprodukci přináší řadu 120 listů výborně reprodukovanych, beze vsí podpory zemské neb jakékoli jiné, proč by tato tak bohatě subvenovaná práce nemohla být naskrze důstojná.

Uveřejní-li se již vyobrazení památky některé, necht je aspoň jasné; nemělo by se přikročovati k vydání lacinějšímu, poněvadž na špatnějším papíře mnohé z ilustrací stávají se bezcennými. Jak výborně representují se reprodukce světlotiskové v soupisech těch i některé obrázky perokreseb i větších sítkových obrázků oproti oněm drobným nedostem zřetelným, které dílu nejsou příliš na prospěch.

Ani rozmnožení ilustrací nebylo by věci na závadu. Tak na př. u zvonů po většině uvádí se jen popis, ačkoliv existuje řada zvonů s velice zajímavými reliefními pracemi i otisky penízů, které v reprodukci by měly být uváděny.

Ze sochařské práce v okresu Kolínském uveden jediný Kristus Kouřimský a 2 náhrobní desky, ač řada jich jako dobré a velmi dobré udávána.

Za jedno jen ještě bychom se přimlouvali, aby pro celé dílo stanovena byla řada pravidel, která by byla zárukou jednotnosti celku. Již Lehner v r. 1888 žádal na př. za jednotnost měřítka v půdorysech chrámu pro celé dílo, a zrovna

B. WACHSMANN.

PARTIE Z RAKOVNÍKA.

tak dala by se stanovit měřítko uveřejňovaných detailů a t. p. jak v druhém svazku Dr. Matějka o to se pokusil.

Vítáme podnik tento s největší radostí, a přáli bychom mu, aby další pokračování k vyššímu dospělo stupni než právě za vzor kladený počátek, a z toho důvodu dovolili jsme si několik těch výtek, které jsouce podřízenějšího významu, nemohou ubrati ceny tomu radostnému faktu, že vykonán zde zase kus práce, která bohdá bude dokončena a takto dokončena ponese hojně užitku.

VÝSTAVY.

Salon Topičův hostí tento měsíc Francouze A. Deluga současně s Němcem Jos. Sattlerem, kontrasty to v mnohém ohledu velice zajímavé.

Delug namaloval veliké historické plátno »Pohřeb Alarichův« s mnohými dobrými kvalitami v kompozici, malbě i kresbě, jež nás nechávají zcela chladnými naproti drobným perokresbám a leptaným rytinám Josefa Sattlera. Historická kompozice Delugova nepůsobí ani direktně ani nevzbuzuje reflexi, Sattler zaujme myslícího diváka cele a nenechá ho odejít beze svého, ovšem ale jednostranného dojmu: Sattler, jako zažraný pessimista, nedovede ani jediný jásavější akord v duši naší vzbuditi, v pracích jeho schází úplně radost a citění živoucího života a blíží-li kde se vyjádřiti něco podobného, tu současně vytryskuje silná dávka hořké satyry. — V Sattleru vidíme umělce-člověka, který v moderním ruchu, hřmotu a neklidu, v tom horečném vynalézání a řekněme továrním vyrábění něčeho »za každou cenu nového«, snaží se klidně uplatnit to co myslí a cítí, snaží se podati to čistě své, individuální.

V četných pracích se mu to zdařilo. V cyklech »Todtentanz«, »Meine Harmonie«, »Kunstkrieg« a některých listech z »Rozmanitostí« najdeme hluboce citěné práce. Musíme však přiznati, že vedle těchto nalezáme i velmi mnohé listy, kde jeví se více bizarním než hlubokým. Vedle listů, v nichž osobité, hluboké tóny Sattlerovy znějí, překvapuje vás pojednou mnoho kreseb, pracovaných v tradicích starých německých dřevorytců, tak že se vám zdá jakoby ne ten individuální Sattler, ale přímo některý starý mistr-dřevorytec u Topiče vystavoval (»Novokřtenci«, některé listy »Rozmanitostí« a »Ex libris«).

Imitací ovšem se nikdo nestal umělcem a také Sattlerovi nikoli takovéto bravurní napodobení starého dřevorytu, ale vlastní podklad myšlenkový jméno umělce zachraňuje.

Cyklu »Meine Harmonie« jako základ slouží zvláštní povaha a charakter jednotlivých barevných tónů, z čehož Sattler svou zvláštní symboliku barev a tónů barevných vyvinul. Nám ale mnohé kresby tohoto cyklu stačí úplně tak jak jsou, aniž bychom nuceni byli, do tohoto symbolisování se nutiti.

Z mnohých tentokrát vystavených listů Sattlerových samozřejmě plyne zvláštní jeho smysl dekorativní pro plochu i její luštění.

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

Konkurence na fontánu před Rudolfinem. Po třetí máme příležitost obdivovati se přičinění a obětavosti našich výtvarníků. Pravíme obětavosti, neboť účastnění

takové je skutečnou obětí času, píle i nákladu, proti které v žádném poměru nejsou ceny, jež se případně rozdělují. Súčastnění při našich konkurencích mohli bychom právem také nazvati sázením do loterie, při níž prohrávají všichni, kdo spoléhali na výhru nejvyšší, t. j. provedení svého projektu.

Rekapitulujeme krátce výsledky všech tří konkurencí této fontány se týkající.

Při první konkurenci cena prvá udělena nebyla, druhou dostali sochaři Hergessel a Procházka, třetí architekt Balšánek; ku provedení nedoporučena žádná.

Při druhé 1. cenu dostali Ohman-Klouček, druhou Fanta-Schnirch, třetí Malina: projekt první cenou poctěný, doporučila jury jednohlasně k provedení, k němuž ale nedošlo: konkurence sice vyžadovala hlavně efektivní vodní proud, leč projekt doporučovaný byl by prý vyžadoval tak přílišné množství vody, které by nemohlo býti vodárnou dodáno.

Proto vypsána konkurence třetí, při níž omezeno množství vody na 60 m³ za hodinu, určeny tři ceny na práce relativně nejlepší, vítězům pak z konkurence předcházející zajištěn honorář po 500 zl. v případě, kdyby ceny neobdrželi. Tito se však výhody jim nabízené zřekli a žádali, aby peněz těch užito bylo jako akcesitů pro projekty opravdové snahy a práce, jimž se cen nedostalo. Dnem 5. února vypršela lhůta konkurenční: projektům otevřena výmínečně dvorana Rudolfiny, kde uspořádána výstava 19ti fontán nepříliš dobře osvětlených, a anonymní to konkurence, při níž až na 2—3 projekty o všech bylo známo, z čí dílny vyšly. — Několik dní později uveřejněn výrok poroty (viz číslo předešlé): cena prvá Fanta-Schnirch, druhá Sucharda-Dryák, třetí Stránský-Balšánek. O akcesitech nestalo se nikde ani zmínky; projekt s cenou první doporučen hlasem sochařů Maudra a Myslbeke a pak hlasem p. Weitenwebra ku provedení proti hlasům architektů Schulze a Zítka. Ale nemělo-li jednohlasné doporučení při konkurenci druhé vlivu na provedení, nebude ho míti — jak se ukazuje — ani částečné doporučení nynější. Soudíme tak z oficiální zprávy denních listů z měst. rady, kde přijat byl návrh p. arch. Bělského, »aby učiněn byl k české spořitelně dotaz, zda by nebyla ochotna vybidnouti některého (?) z umělců, jichž plány při prvním neb druhém (?) konkursu poctěny byly cenou, aby upravili projekty své v souhlase s projekty sousedních budov.« Návrh ten, byl-li podán české spořitelně v této formě, jak jej přinesly denní listy, pokládáme i za nekorrektní i nevhodný.

Práce cenami poctěné kritisovala jury — my přinášíme pouze reprodukce projektů oněch; snad jinde subjektivní mínění jinak o nich bude rozhodovati. Najdou se zajisté jednotlivci, kteří zavrhovati budou jehlanec, zrovna tak jako jiní, kteří ho budou hájiti. — Po našem mínění není tak snadno pouhým slovem odsouditi tuto architektonickou formu jako »nehodící se pro fontánu« — vždyť to není ani první, ani poslední případ, kdy obelisk k fontáně použit. A kdybychom chtěli připustit výhradné právo rozhodovati o tom pp. projektantům Rudolfiny, pak museli bychom žádat, aby jejich náhled hned při vypisování této konkurence jako směrodatný byl uveden. Jsme přesvědčeni, že Rudolfinum bude sice při

luštění této otázky hrát velkou úlohu, nesmíme však zapominat, že tu není samo, a že mimo budovy akademie těžce bude padati na váhu tvar budoucího mostu a řada bůh ví jakých činžáků, které budou v nejbližší době tvořiti pozadí fontány na straně východní.

Zbývá nám krátce zmíniti se o těch návrzích, které nebyly cenami vyznamenány; nalézají se mezi nimi několik dobrých prací, které pominouti nelze mlčením.

Zastavili jsme se u projektu, jenž svojí koncepcí i provedením nejvíce nás zajímal: nese heslo »Po třetí«. Považujeme tento projekt za jeden z nejlepších; je to práce uměleckého, harmonického celku, jejíž sochařský i dekorativní detail svěže působí. (Vyobr. na sl. 251—252, detail sl. 273).

»Fontána památník« z téže ruky vyšlá má sice velký architektonický tah, ale ne půvab té původnosti jako návrh předešlý. (Vyobr. sl. 269—270).

»Sorgente« zdá se nám v masse k Rudolfinu trefen, motiv ukončující (trojnožka) poněkud konvencionelní.

Značku čtyř kruhů nese projekt barokní sice, ale o dobrých sochařských detailech.

Zvláštní svým empirickým luštěním je projekt »Nové Praze«. (Vyobr. sl. 275—276).

Projekt »Z kamene a kovu« můžeme nazvati jednou z nejpilnějších prací konkurenčních, zajímá svým rozložením v masách i celku.

Docela bez architektury hleděl se obejít projektant fontány »Na vodách českých«.

Projekt se značkou stromku v kruhu znamenitě působí svojí kompaktností; po stránce sochařské chová celé skupiny s projektem II. cenou poctěným společně.* (Vyobr. sl. 253 až 254.)

Při »rusadelném dni« zvláště se nám zamlouvají čtyři figury nejnižší posazené — vodník, před nímž matka dítě brání, pak vodní víla rybáře lákající — i svojí živostí i pevným skizznutím.

Končíme zmínkou o klepu, jenž se v posledních dnech rozšířil: v dosavadních konkurencích se prý umělci čeští neosvědčili, bude prý vypsána konkurence nová — všerakouská! Či opravdu by chtěla Česká Společnost opakovati týž pokus, jaký učinila při dvoraně rudolfské? — Nevěříme. —

Soutěž na plány Živnostenské banky. Ukázalo se opět, jak výhodnou jest soutěž stavebníkovi tam, kde se mu jedná o náležité využitkování nevalně výhodného pozemku.

Návrhy účastněných podají mu všemožná vyřešení a poučí ho všestranně o dobrých i slabých stránkách jednoho každého. Soutěž na plány domu pro Ž. B. podala vypisujícím v příčině půdorysných variant co vůbec jen podáno býti mohlo, a tím vyplnila vlastně to, oč asi v přední řadě šlo.

Soutěže účastnili se mnozí. Zasláno bylo 29. valnou většinou dobrých prací. Porota sestávající z pánů: Osvalda Polívky, Jos. Schulze a Ant. Wiehla neudělila první ceny přes zřejmé znění řádu konkurenčního. Druhé ceny dostalo se projektům p. J. Podhajskeho a společnému projektu p. R. Kříženeckého a Hrádka. Třetí cena návrhu p. J. Weyrycha, čtvrtá p. J. Stibrala, pátá návrhu p. J. Bertla, šestá p. G. Papeže.

Neudělení první ceny svědčí, že asi návrhy pro stavbu vyhledány budou cestou jinou.*) Jak se výsledné plány míti budou k plánům soutěžícím bylo by zajímavě znáti. Srovnání to obyčejně činěno nebývá.

Náleží ku známým zvláštěm konkurencí architektonických, že rozhoduje o cenách hlavně účelné vyřešení půdorysové, o něž obyčejně vypisovatelům v přední řadě se jedná. Oproti půdorysnému vyřešení často málo na váhu padá celková hodnota umělecká. Setkáváme se při soutěžích na stavby, mluvíme všeobecně, že úspěchu docházejí práce umělecky nezávažné, vyhovující však stavebníkovi svým rozdělením půdorysným, využitkováním prostoru, hlavně však potřebám žádaným od korporace soutěž vypisující. Na prázdno často vyjdou projekty umělecky nad jiné vyspělé, když se jim nepodaří půdorysně vyhověti účelům, kteréž program soutěže zřídka přesně tlumočí. Tato nejasnost často i nepřímnost programu náleží k slabinám stavebních soutěží. Aniž bych poslední a první část svého tvrzení vztahoval k soutěži na dům Ž. B. myslím, že i zde umělecky vynikající projekt, zasláný pod heslem: Pecuniis potestas, ze stejných příčin nepronikl.

V rámeč listu nespadá, sledovati ty mnohé varianty půdorysné, nemohu zde také upozorňovati na vynikající stránky jednotlivých projektů, snad mi to laskavý čtenář promine. Mám opravdový respekt před tím množstvím práce a jakákoli podrobnější úvaha vyžadovala by více místa, než měsíčník náš při nejlepší vůli i vynikajícím zjevům popřáti může. Lituji, že možno není i při této soutěži, jako i při každé příští, reprodukovati veškeré umělecky vynikající návrhy, tím by »Volné Směry« dostaly plně úkolu svému. Jelikož tomu brání příčiny nepřekonatelné, nezbyvá než omeziti se na všeobecné, k soutěži a ku pracem obeslaným se vztahující poznámky.

Při soutěži na stavbu Ž. B. zajímalo mnohé nejvíce zevní utváření, zvědaví jsme byli, jak architekti naši představují si zevně i uvnitř vzhled bankovního domu jak si představují průčelí domu v nejživější třídě pražské, domu, kterýž určen jest nahraditi nám onen sympatický barokní, hezký, do ulice vystupující domek nyní sbouraný, který mu ustoupiti musel.

Jednostranným jest takové nazírání na projekty soutěžící, nedůvodné však není. Bylo by přece nemálo zajímavě poznati, jaký by byl vzhled nových ulic pražských, kdyby v nich domy stavěny byly po návrhu snaživých umělců, jimž nebývá často přáno práci svou uskutečniti. Považme jak pestrý by byl vzhled vedle sebe postavených domů, provedených dle plánů soutěžících, a jaký by to byl doklad o snahách, vzdělání a dovednosti umělců naší doby. Nebylo by tu nezajímavě sledovati různý ráz prací vzniklých v stejnou dobu. Návrhy soutěže ukazují, že dle povšechného rázu bylo by lze je postaviti do tří skupin, z nichž jednu zváti bychom mohli skupinou renesanční a barokní, z níž poznati by bylo lze vlivy domácích památek starých, buď přímo neb nepřímou, více by bylo těch vlivů nepřímých, čerpaných z děl již nových. Pak skupina konvencionálních prací, nemajících

*) O p r a v u j e m e p o d p i s y p o d p r o j e k t e m t í m t o i o n í m c ě n y d r u h é, j e ž n e s í m a j í j m é n a s p o l e č n ý c h a u t o r ů: S U C H A R D A - D R Y Á K.

D o v í d á m e s e p r á v ě, ž e n a d e f i n i t i v n í c h p r a c u j e p a n s t a v i t e l F. B u l d r a.

vyjádřeného charakteru, domů chladných, ve vzhledu tvrdých a suchých. Posléze skupina domů vzhledu moderního, povstalých pod vlivy po většině cizími, z nichž by však některé asi nejlépe vystihovaly vzhledem účel budovy.

Ve skupině první, ve skupině nám nejsympatičtější, nápadnou by byla namnoze osudná nejistota, která krok za krokem opírá se o stávající, která tak ráda skládá z částí jinde viděných nové celky, z nichž vyzírají k nám staří známí, zde římsování z paláce N, portál z paláce K, okna ze starého, dobře známého domu z ulice L atd. V ní zřeli bychom, jakou známé ty motivy jsou přítěží osudnou, když studovány jsou proto, aby jich příležitostně mohlo býti použito, a jak osudným jest, když jich používáno jest jako frásí odjinud vytržených, jimiž individualita stavby a individualita umělcova neproniká. Skupina první ukázala by vedle prací takových, několik nedosti ladných, osobitých a účel budovy nevystihujících průčelí ušlechtilých a milých. Stavby této skupiny ukazovaly by jasně dobré i slabé stránky domácí, správněji řečeno pražské školy nové. Ukazovaly by východiště a směr její, ukazovaly by její snahu, na základě studia památek domácích dostoupiti k vystižení individuálnímu staveb moderních, daly by však zároveň poznati, že sebe bedlivější studium starých památek nedostačuje tam, kde schází živá tvořivost, a že třeba nám bude silných osobitých umělců k dosažení moderního umění vlastního, které vzrůstajíc z dobrých tradic, žilo by vlastní silou a nejen odleskem doby minulé.

Druhá na štěstí maličká skupina obsahovala budovy uspokojující se konvencionálně opakujícími, neosobitými, k omrzení známými motivy a tvary, připomínala by dobře známé vinohradské paláce, skupina ta by, asi umění milovné občany pražské sotva potěšila. Skupina ta zvatí by se mohla nejspíše opozděnou skupinou let čtyřicátých.

Skupina třetí, v níž vynikalo by nad jiné průčelí, jehož sobě asi povšimli všichni, kdož soutěžící práce prohlíželi, skupina ta byla by asi ulicím pražským nejčizejší, byla by však ostatních velkoměstější a modernější. Domy skupiny té bychom nejspíše již z dále poznali jako domy bankovní, a k vídeňskému ústrojí na-

šich Příkopů by se věru snad nejharmoničtěji pojily. Skupinu tu nazvati bychom mohli, skupinou vídeňské moderny. Jako skupina první hová směru konservativnímu, tak opět tato liberálnímu. Jistě, že je to jen nahodilostí, že by právě tato skupina a to hlavně ve dvou pracích uměleckou závažností původců podala průčelí a místnosti nové banky co nejlépe upravená. Nebyla by to však pouze zásluha jejich osobní, nýbrž nové Wagnerovy školy vídeňské.

Zajímavá tato soutěž ukázala, jak daleko ještě máme k modernímu českému umění stavitelskému, jemuž za svrchovaně nepříznivých poměrů dařiti se nemůže. Rozvoj jeho by vyžadoval, aby bylo dosti práce, při níž by talenty sílily. Té práce není, a nedostatek ten nedává vzrůsti uměleckému dorostu, celé generace umělecké přicházejí bez uplatnění svých sil. Trudné poměry ty dávají růsti tomu bejlí, kteráž bude poněmáhlu příznakem ulic pražských stejně jako obcí sousedních.

Obec pražská vypisuje veřejný konkurs ku získání plánů pro upravení průlomů na místě bývalého domu »U Klíčů« na Malé Straně. Porotou za nejlepší uznány projekt obdrží cenu první v obnosu 600 zl., nejbližší dobrou cenu druhou v obnosu 400 zl. Podmínky konkursní vyloženy jsou v městském úřadě stavebním v Staroměstské tržnici k volnému nahlédnutí po dobu úředních hodin. Projekty heslem opatřené s příloženou zapečetěnou obálkou, obsahující adresu autora, nechť dodají se do podacího protokolu rady městské na Staroměstské radnici nejdéle do 17. května 1897 do 12. hodin dopol.

Firma Ernst Kaps, královská dvorní továrna na pianu v Drážďanech, vypisuje konkurenci mezinárodní na získání reklamního svého plakátu (pro vnitřek) v moderním stylu plakátovém provedeného. Návrhy s hesly zaslány buďtež do 20. května 1897 do obchodního bureau firmy výše uvedené (Drážďany Seminarstr. 22.) Ceny stanoví se 1000, 600 a 400 m.

B. WACHSMANN.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme. — Zásylek nedostatečně frankovaných nepřijímáme. — Rukopisů nevracíme. — **Upozorníme znovu, že red. J. Hilbert mešká v Paříži, a zásilky od polovice února na jeho adresu snad zaslány ani redakci, ani snad jeho nedošly; dopisy redakci buďtež tedy prozatím adresovány pouze jak udáno na druhé straně obálky.** —

Štěstí: Minule omylem vypuštěna odpověď. Udejte svou adresu, neb navštivte, neb pošlete opět prosu. — **Višně.** Neuveřejníme. — **L. M. Zábřeh:** Některé uveřejníme; pokračujte. — **R. Hl. S.** Některé uveřejníme. — **»K«:** Proč ne prosu? Verše formálně slabé. — **Moucha na skle:** Dobře vypracováno, ale nedostatečně odůvodněno: pokračujte. — **R. Hl. S.** Některá uveřejníme.

Spisy redakci zasláné.

Sborník pro filosofii, mystiku a okkultismus. Maj. a vyd. Hynek Tichý na Kr. Vinohradech. Seš. 1. a K. à 30 kr. Dovolujeme si výmínečně zvláště upozorniti na tuto obsahem i úpravou sympatickou publikaci, které přejeme, aby vyjasnila zastaralé a šarlatové zmatené názory našeho obecnstva o mystice, o okkultismu a stala se těmito konfessím orgánem vskutku vědeckým. Obsah sestaven je pečlivě a poutavě.

Velehrad. List slovanské strany na Moravě. Red. Dr. Al. Kusák v Kroměříži.

Věstník českoslovanských musejí a spolků archeologický»h. Red. Kliment Čermák. Vychází 20. každého měsíce v Čáslavi.

Matice lidu. Roč. XXXI. Sv. 1. 2. (Saljas: Ataman Usťja.) Nákladem Dra. Edv. Grégra. Ročně 6 svazků za 1 zl.

Thalie. List pro dramatickou literaturu a umění. Red. Jan Ladecký. Vycházejí dvakrát měsíčně v Praze. Ročně 3 zl.

VZDĚLAVACÍ BIBLIOTÉKA. * SBÍRKA MODERNÍ ČETBY.

Redaktor a majitel **K. STAN. SOKOL.**

Ze skandinávských literatur přinesla tato díla:

- B. Björnson:** *Dědictví Kurtův.* Román. Cena 1.60 zl.
B. Björnson: *Nový systém.* Drama. Cena 50 kr.
E. Brandes: *Návštěva.* Drama. Rozebráno.
G. Finne: *Sova.* Drama. Cena 30 kr.
A. Garborg: *U maminky.* Román. Cena 1.40 zl.
A. Garborg: *Umdlené duše.* Román. Cena 1.30 zl.
K. Hamsun: *Pan.* Román. Cena 80 kr.
Al. L. Kielland: *Jed.* Román. Cena 75 kr.
Al. L. Kielland: *Fortuna.* Román. Cena 80 kr.
A. Strindberg: *Manželství.* Povídky. Cena 90 kr.
A. Strindberg: *Na břehu moře.* Román. Cena 1.25 zl.

Vkusné původní vazby
po 40 kr., světlé po 50 kr.

Úplné seznamy zdarma a franko.

Administrace

Praha, I a rianáská ulice čís. 21.

Nákladem a péčí spolku »MANEŠ« vyšly:

Mikuláš Aleš.

Díl I. Práce předmětem historie se dotýkající.

Díl II. Pokračování dílu I., různé ilustrace a práce dekorační.

Díl III. Národní písně a říkadla.

Jednotlivé svazky prodávají se po 2 zl. Původní plátěné desky na celé dílo 1 zl. Celé dílo v původní vazbě 8 zl.

Předplatitelé »VOLNÝCH SMĚRŮ« obdrží

Listy z Palety

(vydané roku 1894)

za sníženou cenu 50 kr. Objednávky vyřizuje administrace »Volných Směrů« nebo pokladník spolku **J. Štenc** v Praze II., Plavecká ulice čís. 13.

Královské Pohádky.

Veršovaná satira

Dr. B. Klusáčka,

provázená 34 uměleckými perokresbami

K. L. Klusáčka.

— Pohádka první: —

»Jak se švec králem stal.«

Cena výtisku nádherně a moderně vypraveného **1 zl. 40 kr.**

Každé knihkupectví, v němž požádáte, rádo předloží Vám k nahlédnutí tuto novinku. — Přímé objednávky vyřizuje nejrychleji

Nakladatelství Dr. ED. GRÉGRA, knihtiskárna

v Praze, v Túních čís. 8—II.

PAMÁTKY VÝTVARNÉ

z Československé výstavy Národopisné r. 1895.

SEŠIT I.

Dílo toto podá světlotiskem množství vynikajících předmětů z různých oborů práce umělecké. Nábytek, řezby, výšivky a součásti krojové, lístky rukopisných památek, vazby, faience a majolika, sklo, práce z kovu, bohoslužebná náčiní a roucha poslouží všem, kdož v kterémkoli z těchto oborů pracují, jako vhodné při studiu vzory a obeznámí kruhy širší s dobrou prací domácí,

Dílo vycházeti bude ve lhůtách měsíčních po sešitech o 10 obrazích. 12 sešitů o 120 listech utvoří celek, k němuž přiložen bude při posledním sešitu náležitý text a seznam.

Předplatné na celé dílo aneb na 6 sešitů přijímá p. **Boh. Schnirch**, sochař na Král. Vinohradech.

Předplatné pro Prahu obnáší: na celé dílo 18 zl. r. m.
na 6 sešitů 9 „

Kdož si přejí dílo toto poštou odebírat, přidejtež laskavě 20 kr. na rekomandovanou zásylku každého sešitu.

Cena sešitu v knihkupectví **zl. 1.70 r. m.** — Dílo toto prodává se v ceně výrobní a proto nelze povolití nižádných sražek.